

— Ὁ δοῦξ, βασιλεῦ, ἠκολούθησεν ὁ Γαστών, ἦτον εἰς τὴν θέσιν σχεδὸν ὅπου ἐγὼ εἶμαι· διευθύνετο δὲ πρὸς τὸ μέρος ὅπου διευθύνεται ἡ Μεγαλειότης Σου. Ὁ κύριος Λουάν ἦτον εἰς τὸ μέρος ὅπου τὴν στιγμήν ταύτην εὐρίσκεται ὁ ἀξιωματικός τῶν δορυφόρων Σου· ὁ κύριος Σαιντμαλὶν καὶ οἱ τακτικοὶ ἀξιωματικοὶ τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος ἦσαν ὀπίσω του καὶ ὁλόγυρά του. Ἐκεῖ τὸν ἐκτύπησαν.

Ὁ βασιλεὺς, στραφεὶς τότε πρὸς τὸν ἀξιωματικὸν του, εἶδε νέφος διερχόμενον ἐπὶ τῆς πολεμικῆς καὶ αὐθάδους μορφῆς του.

— Ναί, ἀποπίσω, ἐμουρμούρισεν ὁ ἀξιωματικός, δεῖξας διὰ τοῦ κινήματος αὐτοῦ περιφρονητικὴν ἀγανάκτησιν.

Καὶ ἠθέλησε νὰ θαδίσῃ εἰς τὰ ἐμπροσθεν, ὡς στενοχωρούμενος μεγάλως μεταξὺ τῶν τοίχων ἐκείνων οἵτινες ὑπῆρξαν ἄλλοτε μάρτυρες τοιαύτης μυσαρᾶς προδοσίας.

Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς, ὅστις ἤθελε πάντοτε νὰ μανθάνῃ, ἐδείξε διάθεσιν νὰ σταθῇ καὶ νὰ παρατηρήσῃ ἀκόμη τὸν πένθιμον ἐκείνον τόπον.

Ὁ Γαστών ἐνόησε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνεψιοῦ του.

— Ἰδὲ, βασιλεῦ, εἶπεν ἀρπάζων φανὸν ἀπὸ τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου Σαινρεμῆ, ἰδοὺ τὸ μέρος ὅπου ἤλθε καὶ ἐπέσεν. Ἐδῶ ἦτον κλίνη, τῆς ὁποίας ἐξέσχισεν τὰ παραπετάσματα θελήσας νὰ βασταχθῇ.

— Διατί τὸ ἔδαφος φαίνεται σκαμμένον εἰς τὸ μέρος τοῦτο; ῥώτησεν ὁ Λουδοβίκος.

— Ἐπειδὴ ἐδῶ ἔτρεξε τὸ αἷμα, ἀπεκρίθη ὁ Γαστών, καὶ ἐπειδὴ τὸ αἷμα αὐτὸ διεπέρασε τὸ εἶδος τῶν ξύλων, ἔσκαψαν πολλοὶ θέλοντες νὰ τὸ ἐξαλείψουν. Καὶ πάλιν, ἐπρόσθεσεν ὁ Γαστών πλησιάζων τὸν φανὸν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ πάλιν ἡ κοκκινωπὴ αὐτὴ βαφὴ ἔμεινε, μὲ ὅλας τὰς γενομένας ἔκτοτε προσπάθειας.

Ὁ ἸΔ' Λουδοβίκος ἀνύψωσε τὸ μέτωπον. Ἰσως ἐσυλλογίσθη ὅμοιον ἄλλο μὲ τοῦτο ἔχνος αἵματος, φαίνόμενον εἰς τὸ Λούβρε, τὸ ὁποῖον ἐχάραξεν ὁ πατήρ του μὲ τὸ αἷμα τοῦ Κοντσίνη.

— Πηγαίνωμεν! εἶπεν.

Ἐκίνησαν λοιπὸν ἀμέσως, διότι ἡ συγκίνησις εἶχε δώσει θέβαια εἰς τὴν φωνὴν τοῦ νέου βασιλέως ὅπως ἐπιτακτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ περὶ αὐτὸν δὲν ἦσαν ἀκόμη συνειδητοί.

Φθάσας ὁ ΔΕΣΠΟΤΗΣ εἰς τὸ προσδιορισθὲν διὰ τὸν βασιλεῖα δῶμα, μὲ τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε κοινωνία ὅχι μόνον διὰ τοῦ μικροῦ διαδρόμου τὸν ὁποῖον ἠκολούθησαμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ μεγάλης κλίμακος κοινωνούσης μὲ τὴν αὐλὴν, εἶπεν·

— Ἄς καταδεχθῇ ἡ Μεγαλειότης Σου, νὰ κατοικήσῃ εἰς τὸ δῶμα τοῦτο, ἂν καὶ ἀνάξιον νὰ τὴν ὑποδεχθῇ.

— Θεέ μου, εἶπεν ὁ νέος βασιλεὺς, σ' εὐχαρισῶ διὰ τὴν ἐγκάρδιον φιλοξενίαν σου.

Ὁ Γαστών ἐχαίρετσε τὸν ἀνεψιὸν του ὅστις τὸν ἐνηγκαλίσθη, καὶ ἔπειτα ἐξῆλθεν.

Ἐκ τῶν εἰκοσι δορυφόρων ὅσοι εἶχαν συνοδεύσει τὸν βασιλεῖα, δέκα συνώδευσαν πάλιν τὸν ΔΕΣΠΟΤΗΝ ἕως τὴν μεγάλην αἰθούσαν, ἥτις, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἦτον ἀκόμη πλήρης ἀνθρώπων.

Τοὺς λοιποὺς δέκα ἐτοποθέτησεν ἀρμοδίως ὁ ἀ-

ξιωματικός, διερευνήσας ὁ ἴδιος, εἰς πέντε λεπτά, τὰς θέσεις ὅλας μὲ τὸ ψυχρὸν καὶ ἀσφαλὲς ἐκείνο ἐλέμμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πάντοτε ἀποτέλεσμα τῆς ἔξεως, διότι τὸ ἐλέμμα τοῦτο ἀνῆκεν εἰς τὴν εὐφυΐαν.

Ἀφοῦ δὲ ἔβαλε τὸν καθένα εἰς τὴν θέσιν του, ἐδιάλεξεν ὡς γενικὸν αὐτοῦ στρατόπεδον τὸν προθάλαμον, ὅπου κῦρε θρονίον μέγα, λύχνον, κρασίον, νερὸν καὶ ψωμίον ξηρόν.

Ζωπυρῆσας δὲ τὸν λύχνον, ἐπὶ μισὸν ποτήριον κρασίου, ἐχαμογέλασε δι' ὅσα τοῦ ἤλθαν τότε εἰς τὸν νοῦν, ἐτεντώθεις τὸ μέγα θρονίον καὶ ἡτοιμάσθη νὰ κοιμηθῇ.

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΙΑΤΡΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ.

ΔΙΗΓΗΜΑ.

Μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ φύλ. ΚΑ').

Μετέφεραν τότε τὴν κυρίαν Μερεδίθου εἰς τὴν οἰκίαν της, καὶ ἔμεινεν εἰς τὴν κλίνην ὥρας πολλὰς ἀναίσθητος. Νὰ τῆς προσφέρῃ τὴν ἐοήθειαν τῆς τέχνης μου, καὶ νὰ τὴν ἀνακαλέσω εἰς τὴν ζωὴν, τὸ ἔβλεπα καὶ χρέος καὶ σκληρότητα συγχρόνως. Ἐπρόβαζα συλλογιζόμενος ὅποιαι σκηναὶ κοπετῶν καὶ θρήνων ἔμελλαν νὰ διαδεχθοῦν τὴν ἀκίνητον ἐκείνην θέσιν της· ἔμεινα σκύπτων ἐπάνωθεν τῆς κλίνης της, ἐρέχων μὲ ψυχρὸν ὕδωρ τοὺς κροτάφους της, καὶ περιμένων ἀνυπομόνως τὴν θλιβεράν καὶ εὐτυχὴ ἐνταυτῷ στιγμήν, νὰ τὴν ἰδῶ πάλιν ἀναπνεύσαν. Ἡπατήθην ὅμως εἰς ὅ,τι ἐπρόβλεπα, διότι δὲν εἶχα ἀκόμη ἰδεῖ μεγάλην συμφοράν. Ἡ Εὐα, ἀνοίξασα ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς ἐκλείσει πάλιν ἀμέσως, καὶ κάμμία σταγὼν δακρύων δὲν κατέβη εἰς τὰς παρειάς της. ἔμεινε παγωμένη, ἄλαλος, ἀκίνητος, καὶ, ἂν ἡ χεὶρ μου δὲν ᾔσθάνετο τὸν ἐπανεληθόντα παλμόν της καρδίας της, θὰ τὴν ἐνόμιζα νεκράν. Πόσον εἶναι λυπηρὸν νὰ παρευρίσκειται κανεὶς εἰς πόνον τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται ἀνεπίδεκτον παρηγορίας! Τί νὰ κάμω εἰς τοιαύτην περίστασιν; νὰ σιωπήσω; θὰ ἤμουν ἀσπλαγχνος πρὸς τὴν παντάλαιναν ταύτην γυναῖκα· νὰ τὴν παρηγορήσω διὰ λόγων; τότε δὲν θ' ἀνεγνώριζα τὸ μέγεθος τῆς δυσυχίας της. Ἐγὼ, ὅστις ἄλλοτε δὲν εὕρισκα λέξεις νὰ καταπραῦνω ἀπλὴν ἀνησυχίαν, πῶς νὰ ἔλπισω περὶ σπασθῆναι εὐγλωττίαν ἀπέναντι τοσαύτης συμφορᾶς; Ἐπροτίμησα λοιπὸν ἀπὸ τὰ δύο τὸ ἀσφαλέςτερον, τὴν ἐντελῆ σιωπὴν. Θὰ μένω πλησίον της, ἔλεγα κατ' ἐμαυτὸν, θὰ θεραπεύσω τὴν φυσικὴν νόσον, καθὼς εἶναι χρέος μου, ἔπειτα θὰ κατοικήσω ἀκίνητος πλησίον της, ὡς πιστὸς καὶ ἀφοσιωμένος σκύλος. Αφοῦ ἐπῆρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἀπόφασίν μου, ἔμεινα πλέον ἡσυχος, καὶ τὴν ἄρῃσα νὰ ζῇ ζωὴν ὁμοιάζουσαν τὸν θάνατον. Μετὰ τινὰς ὥρας ἐν τούτοις, ἐπλησίασα εἰς τὰ χεῖλη της χοχλιάριον μὲ ἱατρικόν, τὸ ὁποῖον εἶχα διορίσει ὡς ἀναγκαῖον. Ἐστρεψε τότε ἐραδῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς

τὸ ἀντίθετον μέρος, καὶ τὴν ἀκούμβησε μακρὰν ἀπὸ τὴν χεῖρα ἥτις τῆς ἔδιδε τὸ ποτόν. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς, ἐπανελάβα τὰς προσπαθείας μου.

— Πῆε, κυρία μου, τῆς εἶπα, καὶ μὲ τὸ κοχλιάριον ἡγῆζα ἐλαφρὰ τὰ χεῖλη της· ἀλλὰ τὰ χεῖλη της ἔμεναν κλεισμένα.

— Κυρία μου, τὸ τέκνον σου! ἐπανελάβα μὲ ἀσθενῆ φωνήν.

Ἄνοιξε τότε ἡ Εὐα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀνεσηκώθη μὲ κόπον πολὺν, ἀκούμβησεν εἰς τὸν ἀγκῶνά της, ἔσκυψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ ἱατρικὸν τὸ ὁποῖον τῆς ἐπρόσφερα, τὸ ἐπιεν· ἔπειτα ἔπεσε πάλιν εἰς τὸ προσκέφαλον καὶ ἐμουρμούρισε τὰς ἀκολουθούσας λέξεις·

— Πρέπει νὰ περιμεῖνω νὰ χωρισθῇ πρῶτον ἄλλη ζωὴ ἀπὸ τὴν ἐδικήν μου!

ἔκτοτε ἡ κυρία Μερεδίθου δὲν ὠμίλησε πλέον, ἀλλ' ὑπήκουσε μηχανικῶς εἰς ὅλας μου τὰς διατάγας. Ἐξαπλωμένη εἰς τὴν κλίνην τῆς ὁδύνης, ἐφαίνετο αἰωνίως κοιμωμένη· ἀλλ' εἰς ὅποιανδήποτε στιγμήν, ὡσάκις μὲ τὴν χαμηλοτέραν μου φωνὴν τῆς ἔλεγα· «Σηκώσου, πῆε τοῦτο,» ὑπήκουεν ἀμέσως· τοῦτο μ' ἔπειθεν ὅτι ἡ ψυχὴ ἔμενεν ἄγρυπνος εἰς τὸ ἀκίνητον ἐκεῖνο σῶμα, καὶ δὲν εὗρισκεν οὔτε στιγμήν λήθης καὶ ἀναπαύσεως.

Μόνος ἐγὼ ἔπρεπε νὰ φροντίζω περὶ τῆς κηδείας τοῦ Γουλιέλμου. Τίποτε θετικὸν δὲν ἐμάθαμεν περὶ τῆς αἰτίας τοῦ θανάτου του· τὰ χρήματα τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἀπὸ τὴν πόλιν δὲν εὗρέθησαν ἐπάνω του· ἴσως ληστευθεὶς ἐφρονέυθη, ἴσως τὰ χρήματα αὐτά, ὄντα εἰς γραμματίαι, ἐπετάχθησαν ἀπὸ τὸν κόλπον του ἐνῷ ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἔππου, καὶ ἴσως· ἡ πτώσις αὕτη ἐπροξένησε τὸν θάνατον· ἐπειδὴ δὲ ἀργὰ ἐσυλλογίσθησαν νὰ τὸν ζητήσουν, δὲν ἦτον ἀδύνατον ἡ βροχὴ τῆς νυκτός νὰ τὸν ἔκρυπεν εἰς τὴν λάσπην καὶ εἰς τὰ βρεγμένα χορτάρια. Ἐγείναν μερικαὶ ἀνακρίσεις αἵτινες δὲν ἔφεραν ἀποτέλεσμα, καὶ μετ' ὀλίγον ἔπαυσε πᾶσα περὶ τούτου ἔρευνα. Ἐπάσχισα νὰ μάθω ἀπὸ τὴν Εὐαν Μερεδίθου ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ γραφοῦν ἐπιστολαὶ ἀναγγέλλουσαι τὸ λυπηρὸν συμβᾶν εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτῆς ἢ τοῦ συζύγου της. Μεγάλην δυσκολίαν ἐδοκίμασα ἕως νὰ λάβω ἀπόκρισιν· τέλος πάντων, ὁλοῖς ἠδυνήθην νὰ καταλάβω ὅτι μόνος ὁ ἐπιφορτισμένος τὰς ἐμπορικὰς των υποθέσεις ἔπρεπε νὰ εἰδοποιηθῇ, καὶ αὐτὸς ἔπειτα ἔκαμνεν ὅ, τι ἔπρεπε νὰ κάμῃ. Ἠλπιζα λοιπὸν ὅτι, ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν τοῦλάχιστον, θὰ ἤρχοντο εἰδήσεις ἀπορραϊζούσαι τὸ μέλλον τῆς δυστυχούς ταύτης γυναίκος. Πλὴν ὅχι· αἱ ἡμέραι διεδέχοντο τὰς ἡμέρας, καὶ κἀνείς ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἐφαίνετο νὰ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ χήρα τοῦ Γουλιέλμου Μερεδίθου ἔζη ἀπομονωμένη καὶ ἔρημος εἰς πτωχὸν χωρίον. Μετὰ ταῦτα, προσπαθῶν νὰ διεγείρω εἰς τὴν Εὐαν τὸ αἶσθημα τῆς ὑπάρξεως, ἐπιθύμησα νὰ σηκωθῇ. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἔδωκα τὴν συμβουλὴν ταύτην, τὴν ἡῦρα ὄρθην καὶ ἐνδυμένην μαῦρα· ἦτον ἡ σκιὰ τῆς ὥραίας Εὐας Μερεδίθου. Ἡ κόμη της ἐπίπτε χωρισμένη εἰς ταινίας ἐπὶ τοῦ ὤχρου μετώπου της· ἐκάθητο πλησίον εἰς τὸ παράθυρον, καὶ ἔμενεν ἀκίνητος καθὼς ἦτον πρότερον εἰς τὴν κλίνην της.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρήρχοντο ἐν σιωπῇ αἱ μακραὶ μοῦ ἑσπέρας πλησίον της. Θέλων νὰ δεῖξω

ὅτι δὲν ἐνοχλοῦμαι, ἐλάμβανα πολλάκις εἰς τὰς χεῖράς μου βιβλίον· πᾶσαν δὲ ἡμέραν πλησιάζων αὐτήν, τῆς ἔλεγα λέξεις τινὰς συμπαθείας καὶ ἀρωγίας, καὶ αὕτη μοῦ ἀπεκρίνετο διὰ τοῦ βλέμματος, ὡς νὰ ἔλεγεν εὐχαριστῶ, καὶ μετὰ ταῦτα ἔμέναμεν ἄφωνοι. Ἐπερίμενα νὰ παρουσιασθῇ εὐκαιρία καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ ἐμβῶ εἰς σπουδαιοτέραν ὁμιλίαν· ἀλλ' ἡ ἀνεπιτηδεύότης μου καὶ τὸ σέβας μου πρὸς τὴν δυστυχίαν της δὲν ἔφεραν τὴν περίστασιν ταύτην, ἢ τὴν ἀφιναν νὰ φύγῃ. Συνείθιζα ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν σιωπὴν καὶ εἰς τὴν σύννοιαν ταύτην· ἀλλὰ καὶ τί εἶχα νὰ τῆς εἰπῶ; Τὸ οὐσιῶδες ἦτον νὰ μάθῃ ὅτι δὲν ἦτον μοναχὴ εἰς τὸν κόσμον τούτον, καί, ὅσον ἂν ἦτον ἀσήμαντον τὸ μένον εἰς αὐτὴν στήριγμα, ὑπῆρχε τὸ στήριγμα τοῦτο μολαταῦτα. Τὴν ἐπλησίαζα λοιπὸν θέλων μόνον νὰ τῆς λέγω διὰ τῆς παρουσίας μου· «Ἐδῶ εἰμαι.»

Παράδοξος ἦτον ἡ φάσις αὕτη τῆς ζωῆς μου, καὶ μεγάλην ἐπὶρρόν ἔλαβεν εἰς τὸ ὑπόλοιπον τῆς τύχης μου. Ἄν δὲν εἶχα δεῖξαι τόσῃν λύπῃν ὅταν ἔμαθα ὅτι ὁ λευκὸς οἰκίσκος ἐμελλε νὰ καταστραφῇ, θὰ διηγούμεν μὲ συντομίαν τὸ τέλος τῆς ἱστορίας μου ταύτης· ἀλλ' ἠθελήσατε νὰ μάθετε διατί ὁ οἰκίσκος οὗτος ἦτον δι' ἐμὲ τόπος ἱερὸς, πρέπει λοιπὸν νὰ σὰς εἰπῶ ποῖαι ιδέαι, ποῖα αἰσθήματα μὲ κατεῖχαν ὑπὸ τὴν ταπεινὴν στέγην του. Συγχωρήσατέ με ἂν εἰπῶ ὀλίγας σοβαρὰς λέξεις. Δὲν πειράζει ἂν ἡ νεότης λυπηθῇ ὀλίγον· ἀρκετὸν καιρὸν ἔχει ἐμπροσθέν της νὰ γελά καὶ νὰ λησμονῇ τὰς θλίψεις!

Ὁ πατήρ μου ἦτον χωρικός νεόπλουτος, καὶ μ' ἐστεῖλεν εἰς Παρισίους νὰ τελειώσω τὰ μαθήματά μου. Τέσσαρα ἔτη ἔζησα εἰς τὴν μεγάλῃν ταύτην μητρόπολιν, καί, καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, ἐφύλαξα μὲν τὴν ἀγροικίαν τῶν ἡθῶν μου, τὴν ἀπλότητα τῆς γλώσσης μου· ἀλλὰ ταχέως ἔχασα τὴν ἀφέλειαν τῶν αἰσθημάτων μου. Ἐπέστρεψα εἰς τὰ ὄρη ταῦτα σοφὸς σχεδὸν, ἀλλὰ σχεδὸν ἄπιστος ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ζῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ στέγῃ ἀχυρίνῃ, πλησίον τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων του, χωρὶς ν' ἀπομακρύνῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἀπὸ τοὺς σταυροὺς τοῦ κοιμητηρίου τοὺς ὁποίους βλέπει ἀπὸ τὸ κατώφλιον τῆς κατοικίας του.

Ὅταν ἡ Εὐα Μερεδίθου ἦτον εὐτυχῆς, ἡ εὐτυχία της μὲ εἶχε διδάξει ἐπωρελῇ μαθήματα. «Μ' ἐγέλασαν ἐκεῖ πέραν,» ἔλεγα μόνος μου· ὑπάρχουν καρδιαὶ ἀληθιναί, ὑπάρχουν ἀθῶαι ψυχαὶ ὡς ψυχαὶ παιδίων. Ἡ ἡδονὴ τῆς στιγμῆς δὲν εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην. Ὑπάρχουν αἰσθήματα τὰ ὅποια δὲν τελειοῦν μὲ τὸ τέλος τοῦ ἔτους. Ἡμποροῦμεν ν' ἀγαπούμεθα πολὺν καιρὸν, πάντοτε ἴσως.

Βλέπων τὸν ἔρωτα τοῦ Γουλιέλμου καὶ τῆς Εὐας, ἀπέκتهσα πάλιν τὰ παλαιὰ μου χωρικά αἰσθήματα. Ἄρχισα νὰ ὀνειροπολῶ γυναῖκα ἐνάρτερον, ἀπλῆν, φιλόπονον, ἐξωραϊζούσαν τὴν οἰκίαν μου διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ τῆς εὐταξίας της. Ἐβλεπα μὲ ὑπερηφάνειαν τὴν γλυκεῖαν σοβαρότητα τοῦ προσώπου της, ἀνακαλύπτουσαν εἰς ὅλους ὅτι ἦτον πιστὴ καὶ μάλιστα αὐστηρὰ ὁπωσοῦν σύζυγος. Βεβαίως δὲν ἦσαν τοιαῦτα τὰ ὀνειροπολήματά μου εἰς Παρισίους, ἐξερχομένου ἀπὸ εὐθυμον ἐσπερινὴν συναναστροφὴν, ὅπου διεσχέδαζα μὲ τοὺς συντρόφους μου. Δυστύχημα

φρικτόν ἔπесен ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς Εὐας Μερεδίθου. Τότε ἐνόησα δυσκολώτερον τὸ καθ' ἡμέραν ἐπαναλαμβάνόμενον εἰς ἐμὲ μάθημα.

Ἡ Εὐα ἐκάθητο πλησίον τοῦ παραθύρου, ἀτενίζουσα μελαγχολικῶς τὰ βλέμματά της πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἡ τοιαύτη θέσις, συνήθης εἰς ὅλους τοὺς σκεπτικούς, ὀλίγον εἴλκυσε κατ' ἀρχὰς τὴν προσοχὴν μου· ἀλλὰ τέλος πάντων ἄρχισε νὰ μοῦ προξενῇ ζωηράν ἐντύπωσιν. Ἐνῷ τὸ βιβλίον μου ἔμενεν ἀνοικτὸν εἰς τὰ γόνατά μου, ἐκύτταζα τὴν κυρίαν Μερεδίθου, καί, ἐβέβαιος ὢν ὅτι τὰ βλέμματά της δὲν ἤθελαν ἀπαντῆσαι αἰφνιδίως τὰ ἐδικά μου, τὴν ἐξέταζα προσεκτικῶς. Ἡ Εὐα ἐκύτταζε τὸν οὐρανόν; οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου ἠκολούθουν τὴν διεύθυνσιν τῶν ὀφθαλμῶν της. Ἀ! εἶπα κατ' ἑμαυτὸν μὲ μικρὸν μειδιάμα, πιστεύει ὅτι θὰ τὸν εὕρῃ ἐκεῖ ἐπάνω! Τότε ἐπῆρα πάλιν τὸ βιβλίον μου, στοχασθεὶς ὅτι ἦτον εὐτύχημα διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῶν γυναικῶν νὰ κυριεύωνται ἀπὸ τοιούτους στοχασμοὺς ἀνακουφίζοντας τοὺς πόνους τῶν.

Σὰς εἶπα ὅτι, συζήσας πολὺν καιρὸν μὲ μαθητάς, εἶχα γεμίσει τὴν κεφαλὴν μου ἀπὸ κακὰς ιδέας. Ἐν τούτοις, καθ' ἡμέραν ἐβλεπα τὴν Εὐαν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, καὶ καθ' ἡμέραν οἱ διαλογισμοί μου ἐπανήρχοντο εἰς τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔφθασα νὰ στοχασθῶ ὅτι ἔβλεπεν εὐτυχές ὄνειρον, καὶ ἄρχισα νὰ λυποῦμαι διατί νὰ μὴ πιστεύω ὅτι τὸ ὄνειρον τοῦτο ἦτον ἀληθινόν. Ἡ ψυχὴ, ὁ οὐρανός, ἡ αἰώνιος ζωὴ, ὅλα ὅσα εἶχα μάθει ἄλλοτε ἀπὸ τὸν ἐφημέριόν μου, διήρχοντο διὰ τῆς φαντασίας μου, ἐνῷ ἐκαθήμην τὸ ἐσπέρας ἔμπροσθεν τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου, καὶ ἔλεγα· «Ὅσα μ' ἐδίδασκεν ὁ γέρον ἐφημέριος εἶναι πλέον παρηγορητικὰ ἀπὸ τὰς ψυχρὰς ἀληθείας τὰς ὁπρίας μοῦ ἀνεκάλυψεν ἡ ἐπιστήμη!» Ἐπειτα ἐβλεπα τὴν Εὐαν, ἥτις ἐκύτταζε πάντοτε τὸν οὐρανόν, ἐνῷ οἱ κώδωνες τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου ἐσήμαιναν μακρόθεν, καί, ἀντανανκλῶν τὰς ἀκτίνας τοῦ δύνοντος ἡλίου ἠκτινοβόλει ἐν μέσῳ τῶν νεφῶν ὁ σταυρὸς τοῦ κωδωνοστασίου. Συχνάκις ἐπήγαινα νὰ καθίσω πλησίον τῆς πτωχῆς χήρας, ἐγκαρτερούσης εἰς τὴν λύπην της, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἀγίας της ἐλπίδας.

Καὶ πῶς! ἔλεγα, τόσος ἔρως εἰς ὀλίγην μόνον κόνιν ἀπευθύνεται! Τόσοι στεναγμοὶ δὲν ἔχουν πλέον κἀνένα σκοπὸν! Ὁ Γουλιέλμος ἀπέθανε νεώτατος, εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν ἐρωτικῶν του αἰσθημάτων, εἰς τὴν ἀνθρωπότεραν κατάστασιν τῆς καρδίας του. Αὐτὴ ἐν ἔτος τὸν ἡγάπησεν, ἐν ἔτος μόνον, καὶ ὅλα δι' αὐτὴν ἐτελείωσαν! Ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας ὑπάρχει ὁ ἀὴρ μόνος. Ὁ ἔρως, τὸ ζωηρότατον τοῦτο τῶν καρδιῶν μας αἶσθημα, τί ἄλλο εἶναι εἰμὴ λαμπρὰς ἀναμμένη εἰς τὴν σκοτεινὴν τοῦ σώματός μας φυλακὴν, ἥτις φέγγει, καίει, καὶ ἔπειτα σβύνεται, ὅταν πέσῃ ὁ περιστοιχίζων αὐτὴν σαθρὸς τοῖχος· ὀλίγη κόνις, ἰδοὺ τὸ μόνον λείψανον τῶν ἐρώτων μας, τῶν ἐλπίδων μας, τῶν στοχασμῶν μας, τῶν παθῶν μας, τῆς οὐσίας ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐκεῖνης, ἥτις ἀναπνέει, τρεπάσεται, παθαίνεται ἐντὸς ἡμῶν!

Τότε μεγάλη σιωπὴ ἐπεκράτησεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου.

Τῷ ὄντι, εἶχα παύσει νὰ συλλογίζωμαι ἔμενα ὡς ἀποκοιμημένος μεταξὺ τῶν ιδεῶν τὰς ὁποίας πλέον

δὲν ἠρνούμην, καὶ τῶν ιδεῶν τὰς ὁποίας ἀκόμη δὲν ἐπίστευα. Τέλος πάντων, μίαν ἐσπέραν, ἐνῷ ἡ Εὐα, ἐνόουσα τὰς χεῖρας, ἠτοιμάζετο νὰ προσευχηθῇ, ὁ δὲ οὐρανός ἦτον κατάστερος καὶ ὅσον γίνεταί ωραιότατος, δὲν ἤξεύρω πῶς συνέβη, ἀλλ' αἱ χεῖρές μου εὐρέθησαν ἐπίσης ἐνωμέναι, καὶ τὰ χεῖλη μου σχεδὸν ἀνοικτά, μουρμουρίζοντα σχεδὸν προσευχήν. Τότε, κατ' εὐτυχίαν συγκυρίαν, πρώτην φορὰν ἡ Εὐα Μερεδίθου ἐκύτταζε τὰ γινόμενα περὶ αὐτήν, ὡς μυστικὴ φωνὴ νὰ τῆς ἔλεγεν ὅτι ἡ ψυχὴ μου εὐρίσκετο εἰς ἄρμονίαν μὲ τὴν ψυχὴν της.

— Εὐχαριστῶ, μοῦ εἶπεν, ἐκτείνουσα πρὸς ἐμὲ τὴν δεξιάν· νὰ τὸν ἐνθυμῆσαι, καὶ νὰ προσεύχεται κάποτε δι' αὐτόν.

— Ὡ! κυρία μου, ἐφώναξα, ἄμποτε ν' ἀνταμωθοῦμεν ὅλοι εἰς καλῆτερον ἄλλον κόσμον· εἴτε πολὺ, εἴτε ὀλίγον, εἴτε μ' εὐτυχίας, εἴτε μὲ θάσανα ἐξήσαμεν!

— Ἡ ἀθάνατος ψυχὴ τοῦ Γουλιέλμου εἶναι ἐκεῖ ἐπάνω! μοῦ εἶπε μὲ φωνὴν σοβαρὰν, ἐνῷ τὸ βλέμμα της, μελαγχολικὸν καὶ λαμπρὸν συνάμα, ἐστράφη καὶ πάλιν ἀτενῶς πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐκτοτε, ἐκτελῶν τὰ χρέη τοῦ ἐπαγγέλματός μου, εἶδα συχνάκις ἀνθρώπους ν' ἀποθνήσκουν· ἀλλ' εἰς τοὺς μένοντας εἶπα πάντοτε λέξεις τινὰς παρηγορίας περὶ καλητέρας ἄλλης ζωῆς, καὶ τὰς λέξεις ταύτας τὰς ἐπίστευα!

Τέλος πάντων, ἓνα μῆνα μετὰ τὰ σιωπηλὰ ταῦτα συμβάντα, ἡ Εὐα Μερεδίθου ἐγέννησεν υἱόν. Ὅταν κατὰ πρῶτον τῆς ἔφεραν τὸ τέκνον της· «Γουλιέλμε!» ἐφώναζεν ἡ δυστυχὴς, καὶ δάκρυα, δάκρυα βοηθητικά, τὰ ὁποῖα πολὺν καιρὸν δὲν εὕρισκαν οἱ πόνοι της, ἔρρουσαν κρουνηδὸν ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της. Τὸ παιδίον της ἔφερε τὸ προσφιλέστατον τοῦτο ὄνομα τοῦ Γουλιέλμου, καὶ κοιτῆς μικρὰ ἐτέθη πλησίον τῆς κλίνης τῆς μητρός.

Τότε τὸ βλέμμα τῆς Εὐας, τὸ ὁποῖον πρότερον εἶχεν ἀποσπασθῇ ἀπὸ τὴν γῆν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν γῆν πάλιν. Ἐκύτταζε τὸ τέκνον της καθὼς ἐκύτταζεν ἄλλοτε τὸν οὐρανόν· ἐσκυπτε πρὸς αὐτὸ, θέλουσα νὰ εὕρῃ εἰς τὸ πρόσωπόν του τὴν εἰκόνα τοῦ πατρὸς του. Κατὰ θεῖαν δὲ θέλησιν, τὸ νεογνόν τοῦτο ὡμοιάζεν εἰς ἄκρον τὸ πατέρα του. Μεγάλῃ τότε μεταβολῇ ἐγενεῖν εἰς ἡμᾶς· ἡ Εὐα Μερεδίθου, ἥτις ἔως τότε συγκατένευσε νὰ ζῇ περιμένουσα ἐωσότου νὰ χωρισθῇ ἡ ὑπαρξὶς τοῦ τέκνου της ἀπὸ τὴν ἐδικήν της, τῶρα εἴλεπα ὅτι ἤθελε νὰ ζήσῃ ἀκόμη, διότι ἠσθάνετο ὅτι τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ὄν, εἶχεν ἀνάγκην τῆς προστατευτικῆς ἀγάπης της. Διήρχετο τὰς ἡμέρας, τὰς ἐσπέρας της, καθημένη πλησίον τῆς κοιτίδος, καὶ, ὅταν ἐπήγαινα νὰ τὴν ἰδῶ, ὦ! τότε μοῦ ὠμίλει, μὲ ἡρώτα πῶς ἔπρεπε νὰ περιποιηθῇ τὸ τέκνον της, διηγουμένη τοὺς πόνους του, τὰ κλαύματά του, καὶ θέλουσα νὰ μάθῃ τί ἔπρεπε νὰ κάμῃ ὥστε νὰ μὴ τὸ ἀφήσῃ νὰ πάθῃ καὶ νὰ κλαύσῃ πλέον. Ἐφοβεῖτο δι' αὐτὸ τὴν θερμότητα μιᾶς καὶ μόνης ἀκτίνης τοῦ ἡλίου, τὸ ψῦχος τοῦ ἐλαφροτέρου ἀνέμου. Σκύπτουσα ἐπάνω μου, τὸ ἐσκέπαζε μὲ τὸ σῶμά της, τὸ ἐξέσαινε μὲ τὰ φιλημάτα της. Μίαν τῶν ἡμερῶν, μοῦ ἐφάνη σχεδὸν ὅτι τὴν εἶδα βλέπουσα αὐτὸ νὰ χαμογελᾷ· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἤθελε, κινουσα τὴν κοιτίδα καὶ ἀποκοιμίζουσα αὐτὸ, νὰ τρα-

γούδησεν· ἀλλ' ἐκραζέμεν τῶν γυναικῶν τῆς καὶ ἔλεγεν·
 « Τραγοῦδῃτε ν' ἀποκοιμήσῃς τὸ τέκνον μου! » ἔπει-
 τα ἠκροάζετο, καὶ ἐπιπταν ἑλαφρὰ τὰ δάκρυά τῆς
 εἰς τὸ μέτωπον τοῦ μικροῦ Γουλιέλμου. Πτωχὸν παι-
 διον! ἦτον ὠραῖον, ἡμερὸν, εὐάγωνον, ἀλλ' ὡς ὁ
 πόνος τῆς μητρὸς του, πρὸ τῆς γεννήσεως· αὐτοῦ,
 νὰ εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὰ σπλάγχχνα του, τὸ παι-
 διον τοῦτο ἦτον μελαγχολικόν· δὲν ἐφώναζεν, ἀλλ' οὐ-
 τε καὶ ἐγέλα· ἦτον ἡτυχον, ἡ δὲ ἡτυχία, εἰς τὴν ἡ-
 λικίαν ταύτην, ὑποθέτει ἐνὸς τε νότον. Μοῦ ἐφάνετο
 ὅτι ὅλα τὰ χυρόμενα ἐπὶ τῆς κοιτίδος· ταύτης δά-
 κρυα ἐπάγοναν τὴν μικρὰν ἐκείνην ψυχὴν. Ἦθελαν νὰ
 ἐβλεπαν τοὺς χαδευτικούς· θραχίονας· τοῦ Γουλιέλμου
 ἀγκαλιάζοντας τὸν λαιμὸν τῆς μητρὸς του, ἤθελαν
 νὰ τὸ ἐβλεπαν τὴν φιλή καθὼς αὐτὴ ἡχόρτα· καὶ τὸ κα-
 τερίλει. Ἀλλὰ τί πηγαίνω νὰ συλλογισθῶ; ἔλεγα
 κατ' ἐμαυτὸν· μήπως; πρέπει νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸ μι-
 κρὸν τοῦτο πλάσμα, τὸ ὅποιον δὲν ἐτελειώτεν ἀό-
 ρμη τὸ ἔτος, νὰ κατὰλβῃ ὅτι ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον
 τοῦτον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν παρηγορίαν αὐτῆς
 τῆς γυναικὸς;

Ἦτον, σὰς βεβαιῶν, συγκινητικώτατον θέαμα, νὰ
 βλέπῃ κάνεις τὴν μητέρα ταύτην, νέαν, ὠχρὰν, ἀ-
 δύνατον, ἀπαρνηθεῖσαν πᾶσαν ἐλπίδα μέλλοντος· διὰ
 τὸν ἑαυτὸν τῆς, νὰ ἐπιθυμῇ τότε τὴν ζωὴν χάριν
 τοῦ μικροῦ ἐκείνου νηπίου, τὸ ὅποιον τότε δὲν ἠδύ-
 νατο μήτε νὰ εἰπῇ· «Εὐχαριστῶ, μητέρα μου!» Ὅποιον
 θαῦμα ἀνεξήγητον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου ἡ καρδιά!
 Πῶς τὰ μικρότατα πράγματα τὰ κάμνει μεγάλη!
 δὸς εἰς αὐτὴν σπειρίον ἄμμου, καὶ θὰ ὑψώσῃ βουνόν·
 δεῖξέ τῆς εἰς τὸ τελευταῖον τῆς κτύπημα ἐν ἄτομον
 ἀκόμην ν' ἀγαπήσῃ, καὶ εὐθύς θ' ἀρχίτῃ πάλιν νὰ
 κτυπᾷ· καὶ τότε μόνον σκαμπὰ διὰ παντός, ὅταν δὲν
 μένῃ πλέον ὁλόγραφά τῆς ἄλλο παρὰ τὸ κενόν, καὶ ὁ-
 ταν καὶ ἡ σικὴ αὐτῇ τῶν ἀγαπητῶν τῆς ἐγενεῖν ἀ-
 φαντος ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἡ Εὐα ἀπέθετε τὸ νήπιον εἰς τάπητα, πλησίον
 τῶν ποδῶν τῆς, καὶ ἔπειτα, βλῆπυστα αὐτὸ νὰ πιά-
 ζῃ, μοῦ ἔλεγε· «Κύριε Βαρνάβα, ὅταν τὸ παιδίον μου
 μεγαλώσῃ, θέλω νὰ προκόψῃ· ἀρῶν τελειώσῃ τὰ
 μαθήματά του, θὰ τοῦ ἐκλέξω εὐγενὲς στάδιον· θὰ τὸ
 ἀκολουθήσω παντοῦ, εἰς τὴν θάλασσαν ἂν γείνη
 ναύτης, εἰς τὰς Ἰνδίας ἂν ἐμβῇ εἰς τὸν στρατόν·
 θέλω ν' ἀποκτήσῃ δόξαν, τιμὰς· θ' ἀκουεῖται εἰς τὸν
 θραχίονά του, καὶ θὰ λέγω υπερήφαν· Εἶμαι μήτηρ
 του! δὲν εἶναι ἀλήθεια, κύριε Βαρνάβα, ὅτι θὰ μ' ἀ-
 φήσῃ νὰ τὸ ἀκολουθήσω; Πτωχὴ γυνὴ, ἥτις ὀλίγην
 σιωπὴν μόνον καὶ ἐρημίαν χρειάζεται· ὥστε νὰ κλαίῃ.
 δὲν πειράζει κένενα, δὲν εἶναι ἀλήθεια; » Καὶ ἐπεί-
 τα ἐσυζητοῦμεν τὰ διάφορα στάδια ἀπὸ τὰ ὅποια
 ἔπρεπε νὰ ἐκλέξωμεν· ὑπεθέταμεν διὰ τῆς φαντα-
 σίας τὸ παιδίον τοῦτο εἰκοσαετῆς, λησμονοῦντες καὶ
 οἱ δύο ὅτι τὰ ἔκοσιν αὐτὰ ἔτη θὰ μᾶς ἐγήρασκαν,
 καὶ μὲ αὐτὰ θὰ περήρχοντο αἱ ὠραῖαι ἡμέραι τῆς
 ζωῆς μας! ἀλλὰ πᾶ! ἡμεῖς δὲν ἐσυλλογίζομεθα τὴν
 ὑπαρξίν μας· ἄλλην νεότητα καὶ εὐτυχίαν δι' ἡμᾶς
 δὲν ἐφантаζόμεθα, παρὰ τὴν νεότητα καὶ τὴν εὐ-
 τυχίαν αὐτοῦ.

Τὰ ὠραῖα ταῦτα ἐνύπνιαι ἀκροαζόμενοι, ἦτον ἀ-
 δύνατον νὰ κυττάξω χωρὶς λύπην τὸ παιδίον τοῦτο,
 ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐκρέματο ἡ ὑπαρξὶς ἄλλου ὄντος.
 Ἀνησυχία ἀνεξήγητος μ' ἐκυρίευσεν χωρὶς νὰ τὸ θέλω·

πλὴν ἔλεγα κατ' ἐμαυτὸν· « Ἐκλαυσεν ἀριστὰ, ὁ Θεὸς
 τὸν ὅποιον περκακλεῖ τῆς χρεωστῇ ὀλίγην εὐδαι-
 μονίαν. »

Εἰς τοιαύτην ἦταν τὰ πράγματα κατὰσταται, ὅ-
 ταν ἔλαβα ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν θεῖόν μου, τὸν μόνον
 ζῶντα συγγενῇ μου. Ὁ θεὸς μου οὗτος ἦτον μέλος
 τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Μομπελλιέ, καὶ μ' ἐπροσ-
 κάλει πλησίον του εἰς τὴν σορὴν ἐκείνην πόλιν
 νὰ γυμνασθῶ εἰς τὴν ἱατρικὴν μου ἐπιστήμην. Ἡ ἐ-
 πιστολὴ αὕτη, ἔχουσα ὕψος δεήσεως, ἦτον διαταγὴ·
 ἔπρεπε ν' ἀνχωρήσω. Μίαν τῶν ἡμερῶν, πλήρης
 λύπης καὶ παραχρῆς, ὡς συλλογίζομενος εἰς ποῖαν
 ἀπομίνωσιν ἔμελλον ν' ἀφήσω τὴν χήραν καὶ τὸ ὄρ-
 φανόν, ἐπῆγα εἰς τὸν λευκὸν οἰκίσκον ν' ἀποχαιρε-
 τήσω τὴν Εὐαν Μερεδίθου. Ὅταν τῆς εἶπα ὅτι ἔ-
 μελλον νὰ τὴν παραιτήσω διὰ πολλὴν καιρὸν, δὲν
 ἠξέσρω ἂν ὀλίγη θλίψις ἐξωγρηχθή εἰς τὸ πρόσω-
 πόν τῆς. Τὸ ὠραῖον τοῦτον πρόσωπον, μετὰ τὸν θά-
 νατον τοῦ Γουλιέλμου Μερεδίθου, ἔφερε τὸν τύπον
 τότεν θαθείας· μελαγχολίας, ὥστε μικρὸν μεδίαμα
 μόνον ἠδύνατο κατὰ περίττασιν νὰ φανῇ· ὅταν διὰ
 τὴν θλίψιν, ἡ θλίψις ἦτον πάντοτε.

— Ὁ ἀνχωρήτης! ἐφώναζεν, ἐνῶ ἦτον τότεν
 ἀνχωρῆς εἰς τὸ τέκνον μου!

Ἡ δυστυχὴς γυνὴ ἐξέλεγε νὰ λυπηθῇ τὸν τελευ-
 ταῖόν τῆς φίλον ἀπομακρυνόμενον, καὶ μόνον ἡ μή-
 τηρ ἐλυπεῖτο τὸν ὠρίμιον εἰς τὸ τέκνον τῆς ἱατροῦ.
 Δὲν ἐπαραπονέθη. Ἡ πεποιθήσις ὅτι προξενοῦν ὠ-
 φίλειαν, εἶναι ἡ γλυκεία ἀμοιβὴ τῶν ἀποσιωμένων
 ἀνθρώπων.

— Ὑγίεινε, ἐπανελάσεν ἐκτείνοντα πρὸς ἐμὲ τὴν
 δεξιάν. Ὅπου καὶ ἂν πηγίνης, ὁ Θεὸς νὰ σ' εὐλο-
 γήτῃ! καὶ ἂν ποτὲ θελήσῃ νὰ γείνης δυστυχὴς, ἀς
 θέσῃ τοῦλάχιστον πλησίον σου καρδίαν εὐσπλαγχνον
 ὡς τὴν ἐδικήν σου!

Ἐκτυπα τὸ μέτωπον μου εἰς τὴν χεῖρα τῆς Εὐας
 Μερεδίθου, καὶ ἀπεμακρύνθη βαθυτάτα συγκινηθεῖς.

Τὸ παιδίον ἦτον ἐξαπλωμένον, ἐμπροσθεν τοῦ
 προθυρίου, ἐπάνω τῶν χόρτων, εἰς τὸν ἥλιον. Ἐπῆ-
 γα πρὸς αὐτὸ, τὸ ἐπῆρα εἰς τὰς ἀγκάλας μου, τὸ
 ἐνηγκαλίσθη πολλὰς, τὸ ἐκύτταξε πολλὴν ὥραν,
 πολλὴν ὥραν, προτεκτικὰ, θλιβερά· ἔπειτα, οἱ ὀρθαλ-
 μοί μου ἐδάκρυταν. « Ὡ! ὦ! ἀπκτώμαι! »
 ἐμουρμούρισα, καὶ ἀπεμακρύνθη τρέχων ἀπὸ τὸν
 λευκὸν οἰκίσκον.

— Διὰ τὸν Θεόν, ἱατρέ! ἐφώναζεν συγχρόνως
 ὅλοι τοῦ ἱατροῦ τοῦ χωρίου οἱ ἀκροκταῖ· τί ἐφοβή-
 θης διὰ τὸ παιδίον τοῦτο;

— Ἀρτῆγάτῃ με, ἀπεκρίθη ὁ Βαρνάβας, νὰ τελειώ-
 σω τὴν ἱστορίαν μου καθὼς ἐγὼ ἠξέσρω ὅλα θὰ τὰ
 εἰπῶ μὲ τὸν καιρὸν των. Διηγούμαι τὰ συμβάντα
 ὅπως τότε ἠκολούθησαν.

Ἐρῆσθα εἰς Μομπελλιέ, μὲ ὑπεδέχθη ὁ θεὸς μου
 ἀξιόλογα, μόνον πῶς μοῦ εἶπεν ὅτι δὲν εὐκολύνετο
 μήτε εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ μὲ κρατήσῃ, μήτε νὰ μὲ
 θρέψῃ, μήτε νὰ μὲ δανείσῃ χρήματα· καὶ ὅτι ἐπειδὴ
 ἡμουν ξένος, χωρὶς ὑπόληψιν, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζω
 κένενα ἀσθενῇ, εἰς πόλιν ὅπου ἦσαν ἄρθονοι οἱ πε-
 ριφημοὶ ἱατροί.

— Τότε, θεῖέ μου, τοῦ εἶπα, ἐπιστρέφω εἰς τὸ
 χωρίον μου.

— Ὄχι, ὄχι! ἀπήντησε, σοῦ ἡῦρα θέσιν ἐντιμον.

Ἀγγλος τις, πολὺ γέρων, πολὺ πλούσιος, πολὺ πάσχων ἀπὸ ρευματικά, πολὺ ἀνήσυχος, ἐπιθυμῶν νὰ ἔχῃ πάντοτε ἱατρὸν εἰς τὴν οἰκίαν του, νέον νοήμονα, ὅστις ν' ἀκολουθῇ τὴν νόσον του ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἄλλου ἱατροῦ. Σ' ἐπρότεινα, καὶ σ' ἐδέχθη· ἀς πηγαίνωμεν.

Ἐπήγαμεν ἀμέσως εἰς τοῦ λόρδου Ἰακώβου Κυσιγκτών, ἐμδήκαμεν εἰς μεγάλην καὶ ὠραίαν οἰκίαν, γέμουσαν ὑπηρετῶν, καὶ, ἀφοῦ ἐστάθην εἰς διαφόρους σταθμούς, πρῶτον εἰς τοὺς προθαλάμους, καὶ ἔπειτα εἰς τὰς πρώτας αἰθούσας, μᾶς ἔμβασαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ λόρδου Ἰακώβου Κυσιγκτών.

Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών ἐκάθητο ἐπὶ μεγάλου θρόνου. Ἦτον γέρων ψυχρᾶς καὶ σοβαρᾶς ὄψεως· ἡ λευκοτάτη κόμη του εὐρίσκετο εἰς παράδοξον ἀντίθεσιν μετὰ τὰ μεγάλα του ὀφρύδια, μαῦρα ὡς τὰ πτερὰ τοῦ κόρακος. Ἦτον ὑψηλὸς καὶ ἰσχνός, τοῦλάχιστον τοιοῦτον τὸν ἐμάντευσα ὑπὸ τὰς πτυχὰς μεγάλου ἐπανωφορίου, κατεσκευασμένου ἐν εἶδει κυκλάδος. Αἱ χεῖρές του ἦσαν χλωμέναι εἰς τὰς χειρίδας τῆς, καὶ μηλωτὴ λευκῆς ἄρκτου ἐπεριτύλισσε τοὺς νοσοῦντας πόδας του. Εἶχε πλησίον του τραπέζιον μονοπόδιον, καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν πολλαὶ φιάλαι περιέχουσαι ποτὰ.

— Μυλόρδε, ἰδοὺ ὁ ἀνεψιός μου, ὁ ἱατρός Βαρνάβας.

Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών μ' ἐχειρέτησε, δηλαδὴ μ' ἐκτύταξε καὶ ἔκαμεν ἀνεπίσθητον κίνημα κεφαλῆς.

— Ἐχει πολλὴν παιδείαν, ἐπανελάθεν ὁ θεὸς μου, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ποτὶς ὅτι αἱ φροντίδες του θὰ ᾔναι εἰς τὴν εὐγενίαν σου ἐπωφελεῖς.

Δεύτερον κίνημα κεφαλῆς ἦτον ἡ μόνη πρὸς τὸν θεόν μου ἀπόκρισις.

— Παρεκτὸς τούτου, ἐπρόσθεσεν οὗτος, ἐπειδὴ ἔχει ἀρκετὰ καλὴν ἀνατροφήν, ἡμπορεῖ καὶ νὰ σοῦ ἀναγνώσκῃ, μυλόρδε, ἢ νὰ τὸν ὑπαγορεύῃς καὶ νὰ γράφῃ.

— Ὅτ' τοῦ γνωρίζω χάριν διὰ τὴν καλοσύνην του, ἀπεκρίθη τέλος πάντων ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών, καὶ ἀμέσως ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, εἴτε διότι ἦτον κουρασμένος, εἴτε διότι ἤθελε νὰ ἐννοήσουν οἱ φίλοι του ὅτι ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ἐκεῖ ἡ συναναστροφή.

Ἐκτύταξα τότε ὀλόγυρά μου, καὶ εἶδα πλησίον τοῦ παραθύρου γυναῖκα νέαν, κομψότατα ἐνδυμένην, καὶ ἐνασχολουμένην νὰ κεντᾷ, χωρὶς νὰ σηκώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς τῆς πρὸς ἡμᾶς, ὡς νὰ μὴν ἤμεθα ἄξιοι τῶν βλεμμάτων τῆς. Ἐμπροσθέν τῆς, ἐπὶ τοῦ τάπητος, παιδίον μικρὸν ἐπαίξε μετὰ διαφόρους εἰκόνας. Ἡ νέα αὕτη δὲν μοῦ ἐφάνη ὠραία κατὰ πρῶτον, διότι εἶχε μαύρην τὴν κόμην καὶ μαύρους τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ, κατ' ἐμέ, γυνὴ ὠραία θὰ εἴπῃ ξανθὴ καὶ λευκὴ, καθὼς ἡ Εἰσα Μερεδίθου· καὶ ἔπειτα, κατὰ τὴν ὁλὴν διόλου ἄπειρον κρίσιν μου, δὲν ἐχώριζα τὴν ὠραιότητα ἀπὸ μίαν τινὰ ἔκφρασιν ἀγαθότητος. Ἐκεῖνο μόνον εὕρισκα γλυκὺ εἰς τὸ βλέμμα, ὅτι ὑπέθετα γλυκὺ εἰς τὴν καρδίαν, καὶ πολὺν καιρὸν ἐδίστασα περὶ τοῦ κάλλους τῆς γυναικὸς ταύτης, τῆς ὁποίας τὸ μέτωπον ἦτον ἀγέρωχον, τὸ βλέμμα περιφρονητικὸν καὶ τὸ στόμα χωρὶς μειδίαμα.

Ἦτον καὶ αὕτη, καθὼς καὶ ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών, ὑψηλὴ, ἰσχνὴ καὶ ὀλίγον ὠχρᾶ. Ἀπὸ τὸ ἦθος ἔλε-

γες ὅτι ἦσαν συγγενεῖς, καὶ ὅτι ἡ πολλὴ τῶν ὁμοιότης δὲν ἔπρεπε νὰ φανερόνῃ ἐντελῇ μεταξὺ τῶν συνεννόησιν. Βεβαίως τὰ δύο ταῦτα ψυχρὰ καὶ σιωπηλὰ πρόσωπα ἔμεναν πλησίον τὸ ἐν τοῦ ἄλλου χωρὶς ν' ἀγαποῦνται, χωρὶς νὰ ὀμιλοῦν. Καὶ τὸ παιδίον αὐτὸ ἀκόμη ἦτον μαθημένον νὰ μὴ κάμνῃ θόρυβον, ἐπεριπάτει μετὰ τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν, καὶ, εἰς τὸν παραμικρὸν κρότον τοῦ πατώματος, βλέμμα σοβαρὸν τῆς μητρὸς του ἢ τοῦ λόρδου Κυσιγκτών τὸ μετέβαλλεν εἰς ἀγαλμν.

Ἦτον πολὺ ἀργά, καὶ ἐπομένως δὲν ἦτον καιρὸς νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ χωρίον μου· ἀλλὰ καιρὸν ἔχομεν πάντοτε νὰ λυπούμεθα δι' ὅ,τι ἡγαπήταμεν καὶ ἔχασαμεν. Ἡ καρδία μου ἐσπαράχθη ὅταν ἐσυλλογίσθην τὸν οἰκίσκον μου, τὴν κοιλάδα μου, τὴν ἐλευθερίαν μου.

Ἰδοὺ τί ἡμπορέσα νὰ μάθω περὶ τῶν σκυθρωπῶν κατοίκων τῆς οἰκίας ταύτης.

Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών ἦλθεν εἰς Μομπελλιέ πρὸς θεραπείαν τῆς υγείας του, ἥτις εἶχε βλαφθῇ εἰς τὸ κλίμα τῶν Ἰνδιῶν. Ὡν δευτερότοκος υἱὸς τοῦ δουκὸς τοῦ Κυσιγκτών, καὶ λόρδος αὐτὸς περιποιητικῶς, καθὼς λέγουσιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔχρεώσται εἰς τὴν εὐφρίαν του, καὶ ὅχι εἰς κληρονομίαν, τὴν περιουσίαν του, καὶ τὴν πολιτικὴν του θέσιν ἐντὸς τῆς βουλῆς τῶν κοινοτήτων. Ἡ λέδη Μαρία ἦτον σύζυγος τοῦ νεωτέρου τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών, ἔχων τὴν ἐλευθερίαν διάθεσιν τῆς περιουσίας του, εἶχε προσδιορίσει ὡς κληρονόμον του τὸν ἀνεψιόν του, υἱὸν τῆς λέδης Μαρίας. Ἀρχισα νὰ θεραπεύῃ τὸν γέροντα τοῦτον μετὰ ὅλον τὸν ζῆλον, ὅσον ἤμουν ἐπιδεκτικὸς, πεπεισμένος ὡς ὅτι καλὴν ἄλλο μέσον δὲν ἔχομεν νὰ βελτιώσωμεν κακὴν θέσιν, εἰμὴ νὰ ἐκπληροῦμεν ἀκριβῶς τὰ χρεῖα μας ὅσον λυπηρὰ καὶ ἂν ᾔναι.

Ἡ πρὸς ἐμέ διαγωγή τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτών περιωρίζετο εἰς τὰ τῆς ἀπλῆς φιλοφροσύνης. Τὴν παραμικρὰν φροντίδα μου, τὸ παραμικρόν μου κίνημα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, τὰ ἀντήμειβε μετὰ χαίρετημα. Ἐκάμνα μακρὰς ἀναγνώσεις τὰς ὁποίας κάνεις δὲν διέκοπτεν, οὔτε ὁ σκυθρωπὸς γέρων τὸν ὁποῖον ἀπεκοίμιζα, οὔτε ἡ νέα ἥτις δὲν ἠγοράζετο, οὔτε τὸ παιδίον τὸ ὁποῖον ἔτρεμεν ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ του. Σκυθρωποτέραν κατάστασιν δὲν εἶχα ποτὲ ἰδεῖ, μολονότι, καθὼς γνωρίζετε, καὶ ὁ λευκὸς οἰκίσκος εἶχε χάσει πρὸ πολλοῦ τὴν φαιδρότητά του· ἡ σιωπὴ ὁμῶς ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὴν δυστυχίαν υποθέτει στοχασμούς· τότεν σοφάρους, ὥστε πρὸς ἐξήγησιν αὐτῶν οἱ λόγοι θεωροῦνται ἀνεπαρκεῖς. Ἐκεῖ αἰσθνόμεθα τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς ὑπὸ τὴν ἀκίνησιν τοῦ σώματος· ἐνῶ εἰς τὴν νέαν κατοικίαν μου ἡ σιωπὴ προήρχετο ἀπὸ τὸ κενὸν τῶν αἰσθημάτων.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἐνῶ ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών ἦτον μισοκοιμώμενος, ἐνῶ ἡ λέδη Μαρία ἐκαταγίνετο σκυπτή εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς, ὁ μικρὸς Ἑρρίκος ἀνέβη εἰς τὰ γόνατά μου, καὶ ἐπειδὴ εὐρισκόμεθα εἰς ἀπομακρυσμένην τινὰ γωνίαν τῆς αἰθούσης, μοῦ ἔκαμεν σιγαλὰ διαφόρους ἐρωτήσεις μετὰ τὰτα καὶ ἐγὼ, χωρὶς πολὺ νὰ συλλογισθῶ τί ἔλεγα, τὸν ἠρώτησα περὶ τῆς οἰκογενείας του.

— Ἐχεις ἀδελφοὺς ἢ ἀδελφάς; τὸν ἠρώτησα.

— Ἐχω μικρὰν ἀδελφὴν πολὺ ὥραϊαν.

— Πῶς ὀνομάζεται; ἐπανελάβα, ἐνῶ τὰ βλέμματά μου διέτρεχαν τὴν ἐπιφυλλίδα ἐφημερίδος.

— Τὸ ὄνομά της εἶναι γλυκύτατον· μάντευσε το, κύριε ἰατρεῖ.

Ποῦ ἐπῆγε τότε ὁ νοῦς μου δὲν ἤξεύρω. Εἰς τὸ χωρίον μου εἶχα ἀκούσει μόνον ὀνόματα χωρικῶν γυναικῶν, τὰ ὁποῖα εὐθαιῶς δὲν ἤρμοζαν εἰς τὴν θυγατέρα τῆς λέδης Μαρίας. Μόνην γυναῖκα τοῦ μεγάλου κόσμου εἶχα γνωρίσει τὴν κυρίαν Μερεδίθου, καὶ ἐπειδὴ τὸ παιδίον ἐπανελάμβανε· «Μάντευσε, μάντευσε,» ἀπεκρίθη ἀσκόπως.

— Εὖα, ἴσως;

Ὁμιλοῦμεν πολὺ σιγαλά· ἀλλὰ, καθ' ἣν στιγμήν τὸ ὄνομα Εὖα διέφυγε τὰ χεῖλη μου, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἀνοιξε μὲ ὀργὴν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ σκωθεὶς ἐκάθησεν εἰς τὴν κλίνην του· ἡ λέδη Μαρία, τῆς ὁποίας ἐπεσεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τὸ βελόνιον, ἐστράφη μὲ ὀρμὴν πρὸς ἐμέ· ἐγὼ δὲ, αἰσχυνοῦντις διὰ τὴν ταραχὴν τὴν ὁποίαν ἐπροξένισα, ἐκύτταζα διαδοχικῶς τὸν λόρδον Ἰ. Κυσιγκτῶν καὶ τὴν λέδην Μαρίαν, χωρὶς νὰ τολμήσω νὰ προσθέσω πλέον λέξιν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων στιγμῶν, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐπεσε πάλιν εἰς τὰ νῶτα τοῦ θρονίου του καὶ ἐκλείσει τοὺς ὀφθαλμούς, ἡ λέδη Μαρία ἐπῆρε πάλιν τὸ βελόνιον, ὁ δὲ Ἑρρίκος καὶ ἐγὼ ἐπαύσαμεν πᾶσαν ὀμιλίαν.

Πολλὴν ὥραν ἐσκέφθην περὶ τῆς ἀλλοκότου ταύτης συγκυρίας. Ἐπειτα, ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἐπανῆλθαν εἰς τὴν συνήθη τῶν ἡσυχίαν, ἡ δὲ σιωπὴ καὶ ἡ ἀκίνησις ἀποκατεστάθησαν ὁλόγυρά μου, ἐσηκώθη ἐλαφρὰ, καὶ ἐζήτησα ν' ἀποκαρυνθῶ. Ἡ λέδη Μαρία ἐσπρωξε μακρὰν τὸ ἐργαλεῖόν της, διέβη ἀπέμπροσθέν μου, καὶ μοῦ ἔνευσε μὲ τὴν χεῖρα νὰ τὴν ἀκολουθήσω. Ἀφοῦ ἐμβήκαμεν εἰς τὴν ἄλλην αἴθουσαν, ἐκλείσει τὴν θύραν, ἐστάθη ὀρθὴ ἀντικρὺ μου, κρατοῦσα ὑψηλὰ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀναλαβοῦσα καθ' ὅλην της τὴν μορφήν τὸ ἡγεμονικὸν ἐκεῖνο ὕψος, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ φυσικωτέρα τοῦ προσώπου της ἑκφρασις· «Κύριε Βαρνάβα, μοῦ εἶπε, σὲ παρακαλῶ ποτὲ νὰ μὴ προφέρῃς τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου διέφυγε τὰ χεῖλη σου· εἶναι ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν δὲν πρέπει ν' ἀκούῃ.» Ταῦτα εἰποῦσα, ἐσκυψεν ἐλαφρὰ, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, τοῦ ὁποίου καὶ ἐκλείσει τὴν θύραν.

Ἀπειροὶ στοχασμοὶ μ' ἐκυρίευσαν διαμιᾶς· ἡ Εὖα αὕτη περὶ τῆς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ γείνῃ λόγος, μήπως ἦτον ἡ Εὖα Μερεδίθου; μήπως αὕτη ἦτον ἡ νύμφη τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτῶν; καὶ μήπως εὐρισκόμην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς τοῦ Γουλιέλμου. Ἠλπίζα, ἐδίσταζα· διότι τέλος πάντων, ἂν τὸ ὄνομα Εὖα δι' ἐμέ ἐσήμαινε μίαν καὶ μόνην γυναῖκα, διὰ πάντα ἄλλον ἦτον ὄνομα ἀπλοῦν, κοινὸν ἀναμφιβόλως εἰς πολλὰς γυναῖκας τῆς Ἀγγλίας.

Δὲν ἐτόλμων νὰ ἐρωτήσω· ὁλόγυρά μου ὅλα τὰ στόματα ἦσαν κλεισμένα, ὅλαι αἱ καρδίαι ἀδιάχυτοι· ἀλλ' ὁ στοχασμὸς μόνος ὅτι ἤμουν εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς Εὖας Μερεδίθου, πλησίον τῆς γυναικὸς ἐκεῖνης ἥτις ἀπεγύμνωσε τὴν χήραν καὶ τὸ ὄρφανόν ἀπὸ τὴν πατρικὴν των κληρονομίαν, ὁ στοχασμὸς οὗτος ἀπησχόλει διηνεκῶς τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας μου. Χιλιάκις ἐβλέπα εἰς τὸν ὕπνον μου ὅτι ἡ

Εὖα καὶ τὸ παιδίον της ἐπέστρεφαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκεῖνην, ἐγὼ δὲ ἐζήτουν ὑπὲρ αὐτῶν συγγνώμην, ἥτις καὶ ἐδίδετο· ἀλλ' ὕψωνα τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ τὸ ψυχρὸν, τὸ ἀπαθὲς πρόσωπον τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐπάγονεν ὅλας τὰς ἐλπίδας τῆς καρδίας μου. Ἀρχισα νὰ ἐξετάζω τὸ πρόσωπον τοῦτο ὡς νὰ μὴ τὸ εἶχα ἰδεῖ ποτέ· ἀρχισα νὰ ἀνιχνεύω εἰς τὴν φυσιογνωμονίαν του μερικὰς γραμμάς, μερικὰ κινήματα, διὰ τῶν ὁποίων νὰ ὑποθέσω ὀλίγην εὐαισθησίαν. Ἐζήτουν τὴν ψυχὴν τὴν ὁποίαν ἤθελα νὰ μαλακώσω. Ἀλλοίμονον! δὲν τὴν εὗρισκα πούποτε. Μολταυτὰ δὲν ἔχασα τὴν τόλμην μου, διότι ὁ ἄγων ἦτον ἐντιμὸς. Πά! ἔλεγα κατ' ἐμαυτὸν, τί σημαίνει ἡ ἑκφρασις τοῦ προσώπου; Τί ἔχει νὰ κάμῃ τὸ προσβάλλον τοὺς ὀφθαλμούς ἐξωτερικὸν τύλιγμα; μήπως τὸ ἀσχημότερον κοφίνιον δὲν περιέχει πολλὰκις χρυσίον; μήπως εἶναι ἀνάγκη ὅλα μας τὰ ἐσωτερικὰ αἰσθήματα νὰ μαντεύωνται μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα; μήπως ὅστις ἐξῆσεν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον δὲν ἔμαθε νὰ χωρίζῃ τὴν ψυχὴν του καὶ τὸν στοχασμὸν του ἀπὸ τὴν κοινὴν ἑκφρασιν τῆς φυσιογνωμονίας του;

Ἀπεφάσισα νὰ διαλύσω τὰς ἀμφιβολίας μου, ἀλλὰ ποῖον μέσον νὰ μεταχειρισθῶ; Νὰ ἐρωτήσω τὴν λέδην Μαρίαν, ἢ τὸν λόρδον Κυσιγκτῶν, ἦτον πρᾶγμα ἀδύνατον· νὰ ἐξετάσω τοὺς δούλους, αὐτοὶ ἦσαν Γάλλοι, καὶ τότε νεωστὶ ἐμβήκαν εἰς τὴν οἰκίαν ἐκεῖνην. Θαλαμηπόλος ἄγγλος, ὁ μόνος ἀκολουθήσας τὸν κύριον αὐτοῦ ὑπρέτης, εἶχε σταλῇ εἰς Λονδίνον διὰ μυστικὴν τινα ὑπόθεσιν. Διεύθυνα λοιπὸν τὰς ἐρεύνας μου πρὸς τὸν λόρδον Ἰ. Κυσιγκτῶν, δι' αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ μάθω τὸ μυστήριον, ἀπ' αὐτὸν ἔπρεπε νὰ λάβω τὴν χάριν. Ἡ σοφία τοῦ προσώπου του ἑκφρασις δὲν μ' ἐτρόμαζε πλέον. Εἶπα κατ' ἐμαυτόν· «Ὅταν εἰς τὸ δάσος ἀπαντοῦμεν δένδρον κατὰ τὸ φαινόμενον ξηρὸν, χαράττομεν τὸ δένδρον τοῦτο, καὶ οὕτω γνωρίζομεν ἂν ὁ χυλὸς ἀκόμῃ διατηρηται ὑπὸ τὸν νεκρὸν φλοιόν· οὕτω καὶ ἐγὼ θὰ κτυπήσω τὴν καρδίαν του, καὶ θὰ ἰδῶ ἂν δὲν κρύπτεται πούποτε ἡ ζωὴ.» Ἐπερίμενα εὐκαιρίαν.

Ἀλλ' ὅταν κάνεις περιμένη ἀνυπομόνως, τότε προκαλεῖ τὰ περιμενόμενα, καὶ, ἀντὶ νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὰς περιστάσεις, ὑποτάσσει αὐτὸς τὰς περιστάσεις.

Μίαν τῶν νυκτῶν, μ' ἐπροσκάλεσεν ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν διότι ἐπασχεν. Ἀφοῦ διέταξα τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν, ἔμεινα μόνος πλησίον του, θέλων νὰ ἰδῶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν παραγγελιῶν μου. Ὁ κοιτῶν ἦτον σκοτεινός, ἡ δὲ ἀναμμένη λαμπάς, ἔκαμνε μὲν νὰ διακρίνωνται τὰ πράγματα, ἀλλὰ δὲν τὰ ἐφώτιζε. Τὸ εὐγενὲς καὶ ὡχρὸν πρόσωπον τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτῶν ἦτον ἀνεστραμμένον εἰς τὸ προσκέφαλόν του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν κλειστοί, διότι τοιαύτη ἦτον ἡ ἔξις του ὅταν ἐμελλε νὰ τοῦ ἔλθῃ ὁ πένος, ὡσὰν νὰ ἤθελε νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸν ἑαυτόν του, καὶ νὰ μὴ χάσῃ τίποτε ἀπὸ τὴν ἡθικὴν του δύναμιν· δὲν ἐπαρAPONΕῖτο ποτέ· ἔμεινεν ἐξαπλωμένος εἰς τὴν κλίνην του, εὐθὺς καὶ ἀκίνητος ὡς ἀνδριάς βασιλέως ἐπὶ τοῦ τάφου του. Ἐν γένει ἤθελε νὰ τοῦ ἀναγινώσκουν, ἐλπίζων ἢ ἡ διάνοια τοῦ εἰβλίου νὰ κυριεύσῃ τὴν ψυχὴν του, ἢ ὁ μονότονος ἤχος τῆς φωνῆς νὰ προσκαλέσῃ τὸν ὕπνον.

Τὴν νύκτα ἐκείνην, μοῦ ἔνευσε μὲ τὴν ὁστώδη

χειρά του νά λάβω βιβλίον, καί ν' ἀρχίσω ν' ἀναγινώσκω. Ἀλλ' εἰς μάτην ἐζήτησα· καί βιβλία καί ἐφημερίδας τὰ εἶχαν καταβῆσαι ὅλα εἰς τήν αἰθούσαν· κλεισμένα ἦσαν αἱ θύραι, καί ἀδύνατον ἦτον νά εὗρω βιβλίον, ἐκτός ἂν ἐσήμενα τόν κώδωνα, καί ἔφερα ἄνω κάτω τήν οἰκίαν. Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών ἐφανερώσε πρῶτον διὰ τοῦ νεύματος ὀργήν, ἔπειτα ὑπομονήν, καί μοῦ ἔδειξε θρονίον, προσκαλέσας με νά καθήσω πλησίον του· ἐμείναμεν πολλήν ὥραν ἄφωνοι, σχεδόν ἐν τῷ σκότῳ, καί μόνον τὸ ὠρολόγιον δέικοπτε τήν σιωπὴν διὰ τοῦ κανονικοῦ ἤχου τῆς αἰώρας. Ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο. Αἶφνης τότε, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών, ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμούς, καί στρέψας αὐτοὺς πρὸς ἐμέ, εἶπε·

— Λέγε, ἰατρέ, διηγήσου τίποτε, ὅ,τι θέλεις.

Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐκλείσθησαν πάλιν, καί ἐπέριμενε.

Ἡ καρδιά μου ἐκτύπα μὲ δύναμιν· ἡ στιγμή ἦλθε.

— Μυλόρδε, τοῦ εἶπα, φοβοῦμαι ὅτι δὲν ἡξέρω τίποτε τὸ ὅποιον νά ἐνδιαφέρῃ τὴν εὐγενίαν σου. Ἐγὼ μόνον περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου καί περὶ τῶν συμβάντων τῆς ζωῆς μου ἡμπορῶ νά λαλήσω, ἐνῶ μόνον ἡ ἱστορία μεγάλων τοῦ κόσμου τούτου ἀνδρῶν ἡμπορεῖ νά προσηλώσῃ τὴν προσοχήν σου. Τί νά διηγηθῇ χωρὶς, ὅστις ἔζησεν εὐχαριστημένος μὲ ὀλίγα, ἀφανῆ καί ἥσυχος! . . . Ποτέ σχεδόν δὲν ἀπεμακρύνθην ἀπὸ τὸ χωρίον μου, μυλόρδε· κώμην ὠραίαν, ὀρεινήν, τὴν ὁποίαν, καί ἂν δὲν εἶχε κάνεις γεννηθῇ εἰς αὐτήν, εὐχαρίστως ἡδύνατο νά τὴν ἐκλεῖξῃ εἰς κατοικίαν. — Ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὸ χωρίον μου ὑπάρχει οἰκία χωρική, ὅπου εἶδα ἀνθρώπους πλουσίους, ἔχοντας τὰ μέσα ν' ἀναχωρήσουν, καί μολαταῦτα μένοντας, διότι πυκνά εἶναι τὰ δάση, ἀνθηροὶ οἱ δρόμοι, διαυγεῖς οἱ ῥυάκες καί ταχύτατοι μεταξὺ τῶν βράχων. Ἀλλοίμονον! δύω ἦσαν εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην . . . καί μετ' ὀλίγον ἡ πτωχὴ γυνὴ ἔμεινε μόνη, μόνη ἕως τὴν γέννησιν τοῦ παιδιοῦ της . . . Μυλόρδε, ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι συμπολιτίς σου, Ἀγγλίς, ὠραία ὅπως συνήθως δὲν εἶναι αἱ γυναῖκες οὔτε εἰς τὴν Ἀγγλίαν οὔτε εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀγαθὴ ὅπως εἶναι μόνον οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν οὐρανόν! . . . Μόλις ἦτον δεκαοκτὼ ἐτῶν ὅταν τὴν ἄφῃσιν χωρὶς πατέρα, χωρὶς μητέρα, καί χήραν ἦδη, διότι ἔχασε τὸν ἀξιολάτρευτόν της σύζυγον· εἶναι ἀδύνατος, φιλάσθενος, ἡ μᾶλλον ἀσθενής, καί μολαταῦτα εἶναι ἀνάγκη νά ζήσῃ, διότι ποῖος θὰ προστατεύσῃ τὸ μοναχόν τέκνον της! . . .

Ἢ! μυλόρδε, πόσαι αἰδυσυχίαι τοῦ κόσμου τούτου! Νά ἦναι κάνεις δυστυχῆς εἰς τὰ μέσα τῆς ἡλικίας του, ἡ ὅταν τὸν καταλάβῃ τὸ γῆρας, εἶναι κακὸν ἀναμφιβόλως· ἀλλὰ τότε φυλάττει τοῦλάχισον μερικὰς καλὰς ἀναμνήσεις, μὲ τὰς ὁποίας παρηγορεῖται ὅτι ἀπῆλause καί αὐτὸς τὸ μέρος του, εἶδε καί αὐτὸς ἡμέρας εὐτυχίας· ἀλλ' ὅταν κλαίῃ πρὸ τῶν δεκαοκτὼ ἐτῶν, εἶναι πολὺ θλιβερώτερον, διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ἀναστένονται, καί ἐπομένως πρέπει νά κλαίῃ ἀκαταπαύστως. Ἀθλία κόρη! . . . ὅταν βλέπωμεν ἐπαίτην εἰς τὸν δρόμον, γνωρίζομεν ὅτι πάσχει ἀπὸ ψυχῆς καί ἀπὸ πείναν· τοῦ δίδομεν ἐλεημοσύνην, καί τὸν κυττάζομεν χωρὶς θλίψιν, διότι ἡμποροῦμεν νά τὸν βοηθή-

σωμεν. Ἀλλ' εἰς αὐτὴν τὴν δυστυχῇ γυναῖκα, τῆς ὁποίας κατασπαράττεται ἡ καρδιά, ἄλλην βοήθειαν δὲν δύναται ὁ ἄνθρωπος νά δώσῃ παρὰ νά τὴν ἀγαπᾷ . . . καί κάνεις δὲν εἶναι πλησίον της νά τῆς δώσῃ αὐτὴν τὴν ἐλεημοσύνην!

Ἢ! μυλόρδε, ἂν ἤξευρες τί ὠραῖον νέον εἶχε σύζυγον! . . . μόλις εἰκοσιτριῶν ἐτῶν, εὐγενικὴ μορφή, μέτωπον ὑψηλόν . . . καθὼς τὸ ἐδικόν σου, συνετόν, υπερῆφανον, ὀφθαλμοὶ κυανοῖ, σκεπτικοὶ ὀλίγον καί μελαγχολικοὶ, καί ἔμαθα διατί . . . διότι ἡγάπα τὸν πατέρα του, τὴν πατρίδα του, καί ἐν τούτοις ἔπρεπε νά ζῇ ἐξόριστος μακρὰν αὐτῶν! Τὸ μειδιάμά του ἦτον πλήρες ἀγαθότητος. Ἢ! πῶς θὰ ἐμειδιάζεν εἰς τὸ μικρὸν τέκνον του, ἂν τὸ ἐβλεπε. Τὸ ἡγάπα μάλιστα πρὸ τοῦ νά γεννηθῇ, καί εὐχαρίστως ἔβλεπε τὴν περιμένουσαν αὐτὸ κοιτίδα. Δυστυχισμένη, δυστυχισμένη νέε! . . . τὸν εἶδα τὴν νύκτα τρομερᾶς καταιγίδος, εἰς δάσος σκοτεινότερον, ἐξαπλωμένον εἰς τὴν βρεγμένην γῆν, χωρὶς ζῶν, χωρὶς κίνησιν, μὲ τὰ φορέματά του καταλασπωμένα, τὸ μέτωπόν του κατασπαραγμένον ἀπὸ φοβερὰν πληγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔτρεχε κρουνηδὸν τὸ αἷμα. Εἶδα . . . ἀλλοίμονον! εἶδα τὸν Γουλιέλμον . . .

— Εἶδες τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ μου! ἐφώνησεν ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών, ἐγερθεὶς ὡς φάντασμα μεταξὺ τῶν ὑποστηριζόντων αὐτὸν προσκεφάλων, καί ἀτενίζων εἰς ἐμέ ὀφθαλμούς τόσο μεγάλους, τόσο διαπεραστικούς, ὥστε ὠπισθοδρόμησα ἔντρομος· ἀλλὰ, μολονότι σκοτεινὸς ἦτον ὁ κοιτῶν, ἐνόμισα ὅτι εἶδα δάκρυ ἐρέχον τὰ ἅκρα τῶν βλεφάρων τοῦ γέροντος.

— Μυλόρδε, ἀπεκρίθην, εἶδα τὸν υἱόν σου ἀποθνήσκοντα, καί τὸ τέκνον του γεννώμενον!

Τότε ἐπεκράτησε σιωπὴ δι' ὀλίγας στιγμὰς.

Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών μ' ἐκύτταζεν ἀτενῶς· τέλος πάντων ἐκινήθη, ἡ τρέμουσα χεὶρ του ἐζήτησε τὴν χειρά μου, τὴν ἐσφιγξε, τὰ δάκτυλά του ἀνοίχθησαν, καί πάλιν ἔπесεν εἰς τὰ προσκέφαλά του.

— Φθάνει, φθάνει, κύριε! Δὲν εἶμαι καλὰ, ἔχω ἀνάγκην ἀναπαύσεως, ἄφησέ με μόνον.

Ἐπροσκύνησα καί ἀνεχώρησα.

Πρὶν ἀφήσω τὸν κοιτῶνα, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτών ἀνέλαβε τὴν συνήθη θέσιν του, τὴν σιωπὴν του καί τὴν ἀκίνησίαν του.

Δὲν θὰ σᾶς εἰπῶ τὰς ἐπιμόνους καί ταπεινὰς δεήσεις μου πρὸς τὸν λόρδον Ἰ. Κυσιγκτών, τοὺς διαταγμούς, τὰς κρυφὰς ἀδημονίας του· καί πῶς τέλος πάντων ἡ πατρικὴ του φιλοστοργία, συγκινήθεισα ἀπὸ τὰ περιστατικά τῆς τρομερᾶς ταύτης καταστροφῆς, πῶς ἡ ὑψηλοφροσύνη τῆς γενεᾶς του, ἐγερθεῖσα ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τοῦ ν' ἀφήσῃ κληρονόμον τοῦ ὀνόματός του, ἐθριάμβευσαν κατὰ τῆς πικρᾶς μνησικακίας του. Τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἱστορηθεῖσαν σκηνήν, ἔστεκα εἰς τὸ κατώφλιον τῆς οἰκίας τοῦ Μομπέλλμ, περιμένων τὴν Εὐάν Μερεδίθου καί τὸν υἱόν της, ἐρχομένους κατὰ πρόσκλησιν τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτών ν' ἀναλάβωσι τὰ δικαιώματά των. Ἠρασιότατῃ ἦτον δι' ἐμέ ἡ ἡμέρα ἐκείνη.

Ἡ λέδη Μαρία, ἥτις, κυρία οὖσα τοῦ ἑαυτοῦ της, εἶχε κρύψει τὴν χαρὰν της ὅταν διενέξεις οἰκογενειακαὶ ἀνέδειξαν τὸν υἱόν της κληρονόμον τοῦ ἀδραδέλφου της, ἐκρυψεν ἀκόμη περισσότερον τὴν λυ-

πην της και την όργην της όταν ή Εύα Μερεδίθου, ή μάλλον ή Εύα Κυσιγκτών, έφιλιώθη μέ τόν πενθερόν της. Τό μαρμαρίνον μέτωπον της λέδης Μαρίας έμεινεν άπαθεί· άλλ' ύπό την έξωτερικήν ταύτην γαλήνην, πόσα πάθη άγρια έχειμαζαν την καρδίαν της !

Εύρισκόμην λοιπόν εις τό κατώφλιον της θύρας όταν ή άμαξα της Εύας Μερεδίθου (έξικολουθώ νά την ονομάζω μέ τό αύτό όνομα) έμβήκεν εις την αύλην της οικίας. «Η Εύα μου έπρόσφερε ζωηρώς την δεξιάν, και· «Εύχαριστώ, εύχαριστώ, φίλε μου ! έμουρμούρισεν. Εσφύγγισε τότε τά τρέμοντα εις τούς όφθαλμούς της δάκρυα, και, λαμβάνουσα από την χείρα τό τέκνον της, παιδίον τριετές, ώραϊον ώς άγγελον, έμβήκεν εις την νέαν της κατοικίαν. « Φοβούμαι, » μου ειπεν. Ήτον πάντοτε αύτή έκείνη ή αδύνατος γυνή, έρμαιιον παντοτεινόν της δυστυχίας, ώχρά, μελαγχολική και ώραία, όλίγην πίστιν έχουσα εις τάς ελπίδας της γής, και περί μόνων τών πραγμάτων του ούρανού τρέφουσα θεσπιάτητα. Εβάδίζα πλησίον της, και ένφ, πενθοφορούσα πάντοτε, άνέβαινε τάς πρώτας βαθμίδας της κλίμακος, μέ τό γλυκύ πρόσωπόν της βρεγμένον από δάκρυα, τό ισχνόν και αδύατον σώμά της σκύπτον πρός τάς κιγκλίδας, τόν βραχιονά της τεντωμένον και σύροντα πρός αύτην τό τέκνον της, τό όποϊον εβάδιζε βραδυτέρον και αύτης της ίδιας, ή λέδη Μαρία και τό παιδίον της εφάνησαν εις την κορυφήν της κλίμακος. Η λέδη Μαρία εφόρει ένδυμα μαύρον βελλούδιον, και ειχεν ώραία βραχιόλια εις τάς χείρας, λεπτή δέ άλυσος χρυσή εστόλιζε τό μέτωπόν της, άξιον τφ όντι διαδήματος. Εβάδιζε μέ βήμα σταθερόν, κρατούσα ύψηλά την κεφαλήν, και βλέπουσα βλέμμα υπερέφανον και άγέρωχον. Τοιαύτη υπήρξεν ή πρώτη τών δύο μητέρων άπάντησις.

— Καλώς ώρισες, κυρία, ειπεν ή λέδη Μαρία, χαιρετούσα την Εύαν Μερεδίθου.

Η Εύα επάσχισε νά χαμογελάσῃ, και ειπεν εις απόκρισιν λέξεις τινάς φιλικάς. Και πώς νά μαντεύσῃ τό μίσος, αύτή ήτις την άγάπην μόνον εγνώριζε ; Διευθύνθημεν πρός τό δωμάτιον του λόρδου Ι. Κυσιγκτών· ή κυρία Μερεδίθου, μόλις ήμπορούσα νά περιπατῇ, έμβήκε πρώτη, έκαμε μερικά βήματα, και εγονάτισεν έμπροσθεν του θρονίου του πενθερού της. Επειτα επήρην εις τάς άγκάλας τό τέκνον της, και τό απέθεσεν εις τά γόνατά του.

— Ιδού ό υίός του, εφώναζε.

Και έπειτα ή δυστυχής έκλαυσε και εισώπησεν.

Ο λόρδος Ι. Κυσιγκτών εκύτταζε πολλήν ώραν τό παιδίον· καθόσον δέ άνεγνωρίζεν εις τό πρόσωπον αύτου τόν αποθανόντα υίόν του, τό βλέμμα του εύρισκεν ύγρότητα και φιλοστοργίαν. Ηλθε στιγμή καθ' ήν, λησμονήσας την ηλικίαν του, την πρόσδον του χρόνου, τά παρελθόντα δυστηχήματα, ένόμισεν ότι επανήλθεν εις τάς εύτυχεις εκείνας ήμέρας, όταν εσφιγγε τόν υίόν του, νήπιον όντα, εις την καρδίαν του.

— Γουλιέλμε ! Γουλιέλμε ! έμουρμούρισε· κόρη μου ! επρόσθεσεν, απλώσας την δεξιάν πρός την Εύαν Μερεδίθου.

Μ' επήραν τότε τά δάκρυα. Η Εύα ειχεν οικογέ-

νειαν, ειχε προστάτην, ειχε περιουσίαν· ήμουν εύτυχής, και διά τουτο έσως έκλαια !

Τό παιδίον, μείναν ήσυχον εις τά γόνατα του πάππου του, δέν έδειξεν ούτ' εύχαρίστησιν ούτε φόβον.

— Μέ άγαπάς ; του ειπεν ό γέρον.

Τό παιδίον ύψωσε την κεφαλήν, αλλά δέν απεκρίθη.

— Μέ ακούεις ; θά ήμαι πατήρ σου.

— Θα ήμαι πατήρ σου ! επανέλαβε σιγαλά τό παιδίον.

— Συμπάθησέ το, ειπεν ή μήτηρ του· έζησε πάντοτε μόνον, είναι πολλά μικρόν άκήμη, και όλος αύτός ό κόσμος τό τρομάζει· άργότερα, μυλόρδε, θά έννοήσῃ καλύτερα τά γλυκά σου λόγια.

Αλλ' έγώ έβλεπα τό παιδίον, τό εξέταζα σιωπών, ένθυμούμην τούς άπαισίους φόβους μου. Αλλοίμονον ! οι φόβοι ούτοι μετεβλήθησαν εις θεσπιάτητα· ή φοβερά προσβολή την όποιαν έλαθεν ή Εύα Μερεδίθου, έγκυος ούσα, επέφερε συνεπειάς όλεθρίας διά τόν υίόν της, και μόνον αύτή ως μήτηρ, και μήτηρ νέα, φιλόστοργος και άπειρος, δέν ένόησε τόν καιρόν την δυστηχίαν της.

Συγχρόνως και όμοίως μ' έμέ, εκύτταζε και ή λέδη Μαρία τό παιδίον.

Καθ' όλην μου την ζωήν δέν θα λησμονήσω την έκφρασιν του προσώπου της· ήτον όρθή, τό διαπεραστικόν βλέμμα της προσηλύετο εις τόν μικρόν Γουλιέλμον, και εφάνετο εισχωρούν έως την καρδίαν του. Καθόσον τό εκύτταζεν, οι όφθαλμοί της έτόξευαν άστραπάς, τό στόμα της άνοιγεν ως έτοιμον νά μειδιάσῃ, ή άναπνοή της ήτον κοντή και πλακωμένη, καθώς όταν περιμένωμεν μεγάλην χαράν. Εκύτταζεν, εκύτταζεν και εις τό πρόσωπόν της εφάνετο ή έλπις, ή άμφιβολία, ή προσδοκία Τέλος πάντων τό μίσός της υπήρξεν όδυερκής, κραυγή θριάμβου έσωτερικού διέφυγε την καρδίαν της, αλλά δέν επέρασε τά χείλη της. Ανωρθώθη, έρρίψε βλέμμα περιφρονήσεως εις την Εύαν, την νικηθείσαν έχοράν της, και πάλιν έλαβε την προτέραν της άπάθειαν.

Ο λόρδος Ι. Κυσιγκτών, κοπιασμένος ών από τάς συγκινήσεις της ήμέρας, μάς απέπεμψε και έμεινε μόνος καθ' όλην την έσπέραν.

Την επαύριον, μετά πολυτάραχον νύκτα, όταν κατέβην εις του λόρδου Ι. Κυσιγκτών, όλη ή οικογένεια ήτον συνηγμένη περί αύτόν· ή λέδη Μαρία εβάσταζε τόν μικρόν Γουλιέλμον εις τά γόνατά της, καθώς ή τίγρις την λείαν της.

— Τί ώραϊον παιδίον ! έλεγε· κύτταζε, μυλόρδε, τά ξανθά του μαλλία είναι ώσάν μεταξωτά ! πώς λάμπουν εις τόν ήλιον ! αλλά, φιλήτω μου Εύα, πάντοτε είναι σιωπηλός ό υίός σου ; δέν έχει την εύκινήσιαν, την παιδρότητα της ηλικίας του.

— Είναι πάντοτε μελαγχολικόν, απεκρίθη ή κυρία Μερεδίθου, αλλοίμονον ! πλησίον μου δέν θα έμάνθανε βέβαια νά γελά.

— Θα προσπαθήσωμεν νά τό διασκεδάσωμεν, νά τό χαροποιήσωμεν, απεκρίθη ή λέδη Μαρία. Έλα, καλόν μου παιδίον, φίλησε τόν πάππον σου, έναγκαλίσου τον, και ειπέ του ότι τόν άγαπάς.

Ο Γουλιέλμος δέν εκινήθη.

— Δὲν ἤξεύρεις πῶς φιλοῦν; Ἐρρίκε, ἔλα, φίλε μου, νὰ φιλήσῃς τὸν θεῖόν σου, καὶ νὰ μάθῃς καὶ τὸν ἐξαδελφόν σου νὰ φιλῇ.

Ὁ Ἐρρίκος ἐπὶ ἤδη εἰς τὰ γόνατα τοῦ λόρδου ἱ. Κυσιγκτῶν, τὸν ἐνηγκαλίσθη, τὸν ἐφίλησε καὶ εἶπε·

— Σὲ ἀγαπῶ, θεῖέ μου!

— Ἐλα καὶ σὺ τώρα, ἀγαπητέ μου Γουλιέλμε, ἐπανελάθειν ἡ λέδη Μαρία.

Ὁ Γουλιέλμος ἔβριεν ἀκίνητος, χωρὶς νὰ σηκώσῃ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν πάππον του.

Δακρύου ῥοή ἐβρεξε τὰς παρειὰς τῆς Εὐας Μερεδίθου.

— Τὸ σφάλμα εἶναι ἐδικόν μου, εἶπεν· ἀνέθρεψα κακὰ τὸ παιδίον μου.

Καί, ἀφοῦ ἔλαβε τὸν Γουλιέλμον εἰς τὰ γόνατά της, τὰ βρούσαντα ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της δάκρυα ἔπесαν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ της· τὸ παιδίον δὲν τὰ ἤσθάνθη, καὶ ἀπεκοιμήθη εἰς τὴν καταθλιμμένην καρδίαν τῆς μητρός του.

— Προσπάθησε, εἶπεν ὁ λόρδος ἱ. Κυσιγκτῶν εἰς τὴν νύμφην του, νὰ γείνη ὁ Γουλιέλμος ὀλιγώτερον ἄγριος.

— Θὰ προσπαθίσω, ἀπεκρίθη ἡ Εὐα μὲ τὸ ὕφος ἐκεῖνο παιδίου εὐπειθοῦς, ὕφος τὸ ὅποιον πρὸ πολλοῦ ἐγνώριζα· καὶ ἔσως θὰ ἐπιτύχω, ἂν ἡ λέδη Μαρία λάβῃ τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ εἰπῇ τί ἔκαμε καὶ ἔγεινεν ὁ υἱός της τόσον παιδρὸς καὶ εὐθυμος.

Ἐπειτα ἡ παντάλαινα μήτηρ ἐκύτταξε τὸν Ἐρρίκον παίζοντα πλησίον τοῦ θρονίου τοῦ λόρδου ἱ. Κυσιγκτῶν, καὶ τὸ βλέμμα της ἔπесε πάλιν εἰς τὸ κοιμώμενον ἄθλιον τέκνον της.

— Ὑπέφερε καὶ πρὶν γεννηθῇ ἀκόμη, ἐμουρμούρισεν ἡμεῖθα καὶ οἱ δύο δυστυχεῖς, ἀλλὰ θὰ προσπαθίσω νὰ μὴ κλαίω πλέον, καὶ οὕτω νὰ γείνη καὶ ὁ Γουλιέλμος παιδρὸς καθὼς τὰ ἄλλα παιδιά.

Δύω ἡμέραι ἐπέρασαν, δύο ἡμέραι θλιβεραὶ, μὲ κρυφὰς ταραχάς, μὲ σκυθρωπὴν ἀνησυχίαν. Τὸ μέτωπον τοῦ λόρδου ἱ. Κυσιγκτῶν ἦτον σκοτεινόν, τὸ βλέμμα του ἐκ διαλειμμάτων μὲ ἠρώτα. Ἐγὼ δὲ ἀπέτρεπα τοὺς ὀφθαλμούς μου, ἀποφεύγων τὴν ἀπόκρισιν.

Τὴν αὐγὴν τῆς τρίτης ἡμέρας, ἡ λέδη Μαρία ἐβόηκε φέρουσα παιγνίδια πάσης λογῆς, τὰ ὅποια ἔδωκεν εἰς τὰ δύο παιδιά. Ὁ Ἐρρίκος ἐπῆρε σπαθίον, καὶ ἔτρεχεν εἰς τὸν κοιτῶνα, χαίρων καὶ ἀλαλάζων· ὁ δὲ Γουλιέλμος ἔμεινεν ἀκίνητος, κρατῶν εἰς τὰς μικρὰς του χεῖρας ὅσα παιγνίδια τοῦ ἔδωκαν, ἀλλὰ δὲν ἐπροσπάθησε νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν, οὔτε τὰ ἐκύτταξε μάλιστα.

— Νὰ, μυλόρδε, εἶπεν ἡ λέδη Μαρία εἰς τὸν ἀνδράδελφόν της, λάβε τὸ βιβλίον τοῦτο μὲ τὰς ζωγραφίας, καὶ δός το εἰς τὸν ἔγγονόν σου· ἔσως κινήθῃ ἡ προσοχή του ἀπὸ τὰς εἰκόνας αὐτάς.

Ἐπειτα ἔφερε τὸν Γουλιέλμον πλησίον τοῦ λόρδου ἱ. Κυσιγκτῶν. Τὸ παιδίον δὲν ἀντέτεινεν, ἐπεριπάτησεν, ἔσταμάτησε, καὶ ἔμεινεν ὡς ἄγαλμα ὅπου τὸ ἔθεσαν.

Ὁ λόρδος ἱ. Κυσιγκτῶν ἀνοίξε τὸ βιβλίον. Οἱ ὀφθαλμοὶ ὄλων ἐστράφησαν πρὸς τὸ σύμπλεγμα τὸ ὅποιον ἐσχημάτιζαν τότε ὁ γέρων καὶ ὁ ἔγγονός του· ὁ λόρδος ἱ. Κυσιγκτῶν ἦτον κατηφής, σιωπηλός, σοβαρός· ἐγύρισε βραδέως πολλὰς σελίδας, καὶ ἐξέ-

κετο εἰς πᾶσαν ζωγραφίαν κυττάζων τὸν Γουλιέλμον, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἀκίνητα βλέμματα οὔτε καὶ διευθύνθησαν πρὸς τὸ βιβλίον. Ὁ λόρδος ἱ. Κυσιγκτῶν ἐγύρισε ἀκόμη μερικά φύλλα, ἔπειτα ἡ χεὶρ του ἔγεινεν ἀκίνητος, τὸ βιβλίον ἐγλίστρισε ἀπὸ τὰ γόνατά του εἰς τὴν γῆν, καὶ πικρὰ σιωπὴ ἐπεκράτησεν εἰς τὸν κοιτῶνα.

Ἡ λέδη Μαρία ἐπλησίασεν εἰς ἐμὲ, ἔσκυψεν ὡς θέλουσα δῆθεν νὰ μοῦ ὁμιλήσῃ εἰς τὸ αὐτίον, ἀλλὰ, μὲ φωνὴν ἀρκετὰ δυνατὴν ὥστε ν' ἀκούεται ἀπὸ ὄλους, μοῦ εἶπε·

— Καλὲ, ἰατρὲ, τὸ παιδίον αὐτὸ ἔχει βλακειάν!

Κραυγὴ ὀξεῖα ἀπεκρίθη εἰς τὰς λέξεις ταύτας. Ἡ Εὐα ἐσηκώθη ὡς κτυπηθεῖσα ἀπὸ κεραυνόν, καί, ἀρπάζουσα τὸν υἱόν της, τὸν ὅποιον ἐσφιγγε σπασμωδικῶς εἰς τὸ στήθος της·

— Βλακειάν! ἐφώναξεν, ἐνῶ τὸ ἀγανακτοῦν βλέμμα της ἔβγαζε πρῶτην τότε φορὰν ζωηροτάτην λάμψιν· βλακειάν! ἐπανελάβε, διότι ἦτον δυστυχὲς ὄλην του τὴν ζωὴν! διότι ἀφοῦ ἀνοιξαν οἱ ὀφθαλμοὶ του ἄλλο δὲν εἶδε παρὰ δάκρυα! διότι δὲν ἤξεύρει νὰ παίξῃ καθὼς ὁ υἱός σου, ὅστις εἶχε πάντοτε τὴν χαρὰν ὀλόγυρά του! Ἄ! κυρία μου, ἐξυβρίζεις τὴν δυστυχίαν! Ἐλα, ἔλα τέκνον μου, ἐφώναξεν ἡ Εὐα δακρυρροοῦσα, ἔλα, ἄς φύγωμεν ἀπὸ τὰς ἀσπλάγχχνους αὐτὰς καρδίας, αἱ ὁποῖαι σκληροὺς μόνον λόγους ἔχουν διὰ τὴν δυστυχίαν μας!

Καὶ ἡ παντάλαινα μήτηρ, φέρουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ τέκνον της, ἀνέβη δρομαίως εἰς τὸν κοιτῶνά της. Ἐγὼ τὴν ἠκολούθησα. Ἀπέθεσε τὸν Γουλιέλμον κατὰ γῆς, καὶ ἐγονάτισεν ἐμπροσθεν τοῦ μικροῦ τούτου παιδίου.

— Τέκνον μου! τέκνον μου! ἐφώναξεν.

Ὁ Γουλιέλμος ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν, καὶ ἤλθε καὶ ἀκούμβησε τὴν κεφαλὴν του εἰς τὸν ὦμον τῆς μητρός του.

— Ἰατρὲ, ἐφώναξε, μὲ ἀγαπᾷ, τὸ ἐλέπεις! Ἐρρεται πλησίον μου ὅταν τὸ φωνάζω, μ' ἐναγκαλίζεται! Τὰ χαδεύματά του ἦσαν ἀρκετὰ διὰ τὴν ἡσυχίαν μου, διὰ τὴν πικράν μου εὐτυχίαν· ὦ Θεέ μου! δὲν ἔφθαναν λοιπὸν αὐτά. Τέκνον μου, ὁμίλησέ μου, ἡσυχάσε με! Εὐρὲ λέξιν παρηγορητικὴν, μίαν μόνην λέξιν εἰπέ τῆς ἀπηλπισμένης μητρός σου. Ἔως τώρα σοῦ ἐζήτησα μόνον νὰ μοῦ παρουσιάζῃς τὴν εἰκόνα τοῦ πατρός σου, καὶ νὰ μὲ ἀφίνης εἰς σιωπὴν νὰ κλαίω ἐλεύθερα· σήμερον ὅμως, Γουλιέλμε, σήμερον ἔχω ἀνάγκην ἀπὸ τοῦς λόγους σου! Δὲν βλέπεις τὰ δάκρυά μου, τὴν φρίκην μου; Φίλτατον τέκνον μου, τέκνον ὠραῖον, τέκνον ὅμοιον τοῦ πατρός σου, ὁμίλει, ὁμίλει μοῦ!

Ἄλλοιμονον! ἄλλοιμονον! Τὸ παιδίον ἔμεινεν ἀκίνητον, ἀφοβόν, ἀνόητον· μειδίαμα μόνον, μειδίαμα φρικτὸν, ἐπλανήθη εἰς τὰ χεῖλη του. Ἡ Εὐα ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της εἰς τὰς δύο της χεῖρας, καὶ ἔμεινε κατὰ γῆς γονατιστή. ἤκουσα πολλὴν ὥραν τῶν θρήνων της τὸν ἦχον.

Ἐπαρακάλεσα τότε τὸν Θεὸν νὰ μοῦ δώσῃ λογισμοὺς παρηγορίας, ἱκανοὺς νὰ φέρωσιν εἰς τὴν δυστυχὴ ταύτην γυναῖκα ἀκτινά τινα ἐλπίδος. Τῆς ἐλάλησα περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ προσδοκωμένης θεραπείας, περὶ μεταβολῆς δυνατῆς, πιθανῆς· ἀλλ' ἡ ἐλπίς δὲν συμβιβάζεται μὲ τὰ ψεύματα· ὅπου δὲν

ὕπαρχει, ἐκεῖ οὐτε καὶ φαίνεται. Πληγὴ τρώμερᾶ, πληγὴ θανατηφόρος τὴν κῆρε, καὶ ἡ δυστυχὴς Εὐα ἑκατονόησεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν.

Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν μόνον παιδίον κατέβαινε πᾶσαν αὐγὴν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ λόρδου Ἰ. Κυσιγκτῶν. Δύο γυναῖκες ἤρχοντο, ἀλλὰ ζωντανὴ ἑφαίνετο μόνον ἡ μία, ἡ ἄλλη ἦτον ἄφρονος ὡς νεκρά. Ἡ μία ἔλεγεν· «Ὁ υἱός μου, ἡ ἄλλη δὲν ὁμιλεῖ ποτὲ περὶ τοῦ τέκνου της. Ἡ μία εἶχε τὸ μέτωπόν της ὑψηλὰ, ἡ ἄλλη ἐβιάσταζε τὴν κεφαλὴν σκυπτὴν ἕως τὸ στῆθος, ὡς θέλουσα νὰ κρύψῃ καλῆτερα τὰ δάκρυά της. Ἡ μία ἦτον ὠραία καὶ λαμπρά, ἡ ἄλλη ὠχρὰ καὶ μαυροφόρος. Ἡ πάλιν ἐτελειώσεν. Ἡ λέδη Μαρία ἐθριάμβευεν.

Ἄφιναν τὸν Ἑρρίκον νὰ παίξῃ πλησίον τῆς Εὐας Μερεδίθου· πράγμα σκληρόν. Χωρὶς νὰ τοὺς μέλη διὰ τὴν ἀπελπισίαν τῆς γυναίκος ταύτης, ἔφεραν τὸν Ἑρρίκον νὰ λέγῃ τὰ μαθήματά του ἐμπροσθεν τοῦ θείου του, καὶ ἐγκωμιάζαν τὰς προόδους του. Ἡ φιλόδοξος μήτηρ ὅλα τὰ προδιέθετεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ στερεώσῃ τὴν ἐπιτυχίαν της· καὶ, ἐνῶ εἶχε λόγους γλυκεῖς, παρηγορίας πλαστὰς διὰ τὴν Εὐαν Μερεδίθου, ἐκαταβάσανίζε τὴν καρδίαν της κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ἡμέρας. Ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν, ἀπαθηθεὶς κατὰ τὰς προσφιλεστέραις αὐτοῦ ἐλπίδας, ἀνέλαβε τὴν προτέραν του ψυχρὰν ἀπάθειαν. Ἐβλεπα τότε ὅτι τίποτε δὲν ἡδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν ἀπὸ τὸν χαρακτῆρά του· ἡ τελευταία ἀπόφασίς του ἦτον ἀμετάθετος, ὡς ὁ ἐπισφραγίζων τὸν τάφον λίθος. Ἀπλῶς περιποιητικὸς ὢν πρὸς τὴν νύμφην του, δὲν τῆς ἔλεγε κάμμιν λέξιν ἀγάπης· ἡ κόρη τοῦ ἀμερικανοῦ ἐμψυτευτοῦ μόνον ὡς μήτηρ τοῦ ἐγγόνου του εὗρισκε θέσις εἰς τὴν καρδίαν του· ἐπειδὴ δὲ τὸ παιδίον τοῦτο τὸ θεῶρει πλέον ὡς μὴ ὑπάρχον, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἔπεσεν εἰς περισσοτέραν παρὰ πρότερον κατῆρειαν καὶ σιωπὴν, μετανοῶν ὥστε διότι ἐνέδωκεν εἰς τὰς αἰτήσεις μου, καὶ ἐπροξένησεν εἰς τὴν γεροντικὴν του καρδίαν συγχίνησιν ἀλγεινὴν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ματαίαν.

Ἔτος ὁλόκληρον ἐπέραςε, καὶ ἦλθεν ἡμέρα θλιβερά, καθ' ἣν ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐπροσκάλεσε τὴν Εὐαν Μερεδίθου, καὶ τῆς ἔνευσε νὰ καθήσῃ πλησίον τοῦ θρόνου του.

— Ἄκουσέ με, κυρία, τῆς εἶπεν, ἀκουσέ με με γενναιότητα. Θέλω νὰ φερθῶ εὐλικρινῶς πρὸς σέ, καὶ τίποτε νὰ μὴ σοῦ κρύψω· εἶμαι γέρον καὶ ἀσθενής, καὶ πρέπει νὰ φροντίσω περὶ τῶν πραγμάτων μου. Ἡ κατάστασίς μου εἶναι λυπηρὰ καὶ διὰ σέ καὶ δι' ἐμέ. Δὲν σοῦ ὁμιλῶ περὶ τῆς ὀργῆς μου διὰ τὸν γάμον τοῦ υἱοῦ μου· ἡ δυστυχία σου μὲ ἀφώπλισε, ἀ' ἐπροσκάλεσα πλησίον μου, καὶ ἐπεθύμησα νὰ σέ ἰδῶ, καὶ ν' ἀγαπήσω τὸν υἱόν σου Γουλιέλμον ὡς κληρονόμον τῆς περιουσίας μου, ὡς νέον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐστηρίζοντο ὅλα τὰ ὀνειροπολήματά τοῦ μέλλοντός μου καὶ τῆς φιλοδοξίας μου.

Ἀλλοίμονον! κυρία, ἡ εἰσαρμένη ἐφάνη πρὸς ἡμᾶς σκληρὰ! Ἡ χήρα καὶ τὸ ὄρφανόν τοῦ υἱοῦ μου θὰ ζοῦν ἐντίμως καὶ δὲν θὰ τοὺς λείπῃ τίποτε· ἀλλὰ, κύριος ὢν τῆς περιουσίας τὴν ὁποίαν μόνος μου ἀπέκτησα, υἱοθετῶ τὸν ἀνεψιόν μου, καὶ αὐτὸν εἰς τὸ ἐξῆς θεωρῶ ὡς μόνον κληρονόμον μου. Ἐπιστρέφω εἰς Λονδὶνον νὰ κυττάξω τὰς ὑποθέσεις μου· ἀκολουθῶ

σέ με, κυρία· ἡ οἰκία μου εἶναι ἐδική σου, καὶ θὰ σέ βλέπω μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν.

Ἡ Εὐα (καθὼς μὲ ἔλεγεν ἡ ἰδία μετὰ ταῦτα) πρῶτον φοράν ἠθάνθη εἰς τὴν καρδίαν της τὴν τολμὴν διαδεχομένην τὴν ἀθυμίαν· κῆρε τότε τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν ὁποίαν εὐγενὴς ὑψηλοφροσύνη παρέχει· ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν, καὶ, ἂν τὸ μέτωπόν της δὲν εἶχε τὴν ἀγερωχίαν τοῦ μετώπου τῆς λέδης Μαρίας, εἶχε τοῦλάχιστον τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς δυστυχίης.

— Κατευόδιον, μυλόρδε, εἶπε, κατευόδιον· ἐγὼ δὲν σέ ἀκολουθῶ· ἐγὼ δὲν γίνομαι μάρτυς τῆς ἀποκληρώσεως τοῦ υἱοῦ μου! ἐβιάσθης πολὺ, μυλόρδε, νὰ ἐκδώσῃς καταδικαστικὴν διαπαντὸς ἀπόφασιν! Ποῖος γνωρίζει τὸ μέλλον; Πολὺ γρήγορα ἀπηλπίσθης περὶ τῆς θείας εὐτυπιαχνίας!

— Τὸ μέλλον! ἀπεκρίθη ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν, τὸ μέλλον διὰ τὴν ἡλικίαν μου περιορίζεται ὁλόκληρον εἰς τὴν τρέχουσαν ἡμέραν. Ἄν θέλω νὰ ἐνεργήσω, πρέπει νὰ ἐνεργήσω τὸ πρῶτ', χωρὶς νὰ προσμείνω οὔτε καὶ τὸ ἐσπέρας.

— Κάμε λοιπὸν ὅπως νομίζεις, ἀπεκρίθη ἡ Εὐα. Ἐπιστρέφω εἰς τὴν κατοικίαν ὅπου ἔζησα εὐτυχῆς πλησίον τοῦ συζύγου μου, καὶ ἐπιστρέφω μὲ τὸν ἐγγονόν σου, τὸν λόρδον Γουλιέλμον Κυσιγκτῶν· τὸ ὄνομα τοῦτο, τὴν μόνην κληρονομίαν του, τὸ φυλάττει· καὶ ἂν ἀκόμη ὁ κόσμος δὲν γνωρίσῃ ἄλλως τὸ ὄνομα τοῦτο, εἰμὴ ἀναγινώσκων αὐτὸ εἰς τὴν πλάκα τοῦ τάφου του, τὸ ὄνομά σου, μυλόρδε, εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ μου.

Ὅτῳ ἡμέρας μετὰ ταῦτα, ἡ Εὐα Μερεδίθου κατέβαινε τὴν μεγάλην κλίμακα τῆς οἰκίας, κρατοῦσα ἀκόμη, καθὼς ὅταν ἐπάτησε τὸ ὀλέθριον ἐκεῖνο κατώφλιον, τὸν υἱόν της ἀπὸ τὴν χεῖρα. Ἡ λέδη Μαρία ἦτον ὀλίγον ὀπίσω της, ὀλίγας δευτερεύουσας βραθυμίας ὑψηλότεραι· ὑπηρεταὶ δὲ πολυάριθμοι, περίλυποι καὶ σιωπηλοί, ἐκύτταζαν μὲ πόνον τὴν ἀξιαγάπητον κυρίαν των διωγμένην ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν.

Ἐγκαταλείπουσα τὴν κατοικίαν ταύτην, ἡ Εὐα Μερεδίθου ἐγκατέλειπε τὰ μόνα ὄντα τὰ ὁποῖα ἐγνώριζεν εἰς τὴν γῆν, τὰ μόνα τῶν ὁποίων εἶχε δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν εὐσπλαγχνίαν· ὁ κόσμος ἀνοίγετο ἐμπροσθέν της ἄμετρος καὶ κενός· ὁμοίᾳζε τὴν Ἄγαρ ἀναχωροῦσαν εἰς τὴν ἔρημον.

— Τρώμερᾶ πράγματα, ἱατρέ! ἐφώνησαν οἱ ἀκροαταὶ τοῦ ἱατροῦ τοῦ χωρίου· εἶναι δυνατόν τόσα δυστυχήματα νὰ περιέχωνται εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς μόνου ἀτόμου; Πῶς! εἶδες ὁ ἴδιος ὅλα αὐτά;

— Εἶδα, ἀλλὰ δὲν σὰς τὰ εἶπα ὅλα· ἀφήσατέ με νὰ τελειώσω.

Ὀλίγον καιρὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Εὐας Μερεδίθου, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐταξίδευσεν εἰς Λονδὶνον. Ἐλεύθερος τότε εὐρεθεὶς, δὲν εἶχα κάμμιν πλέον ἐπιθυμίαν νὰ γυμνασθῶ· ἡ ἐπιστήμη μου ἦτον ἀρκετὴ διὰ τὸ χωρίον μου, καὶ ἐπανῆλθα ταχέως.

Ἰδοὺ λοιπὸν εὐρέθμεν καὶ πάλιν εἰς τὸν λευκὸν τοῦτον οἰκίσκον, ἐνωμένοι καθὼς πρὸ τῆς διετοῦς ἀπουσίας· ἀλλὰ πόσον ὁ παρελθὼν οὗτος καιρὸς κῆρσε τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας! κάνεις δὲν ἐτόλμα νὰ λαλήσῃ περὶ τοῦ μέλλοντος, τῆς ἀγνώστου ταύτης στιγμῆς, τῆς ὁποίας ἔχομεν ὅλοι μεγάλην

ανάγκην, καὶ χωρὶς τὴν ὁποίαν ἡ παροῦσα ἡμέρα, ἀν-
ῆναι εὐτυχῆς, παρέχεται φέρουσα πολλὰ ἀδύνατον
εὐτυχίαν, ἀν ῆναι δυστυχῆς, ἀφίνουσα τὴν δυστυχίαν
μεγαλητέραν.

Ποτὲ δὲν εἶδα λύπην εὐγενεστέραν εἰς τὴν ἀπλό-
τητά της, γαληνοτέραν εἰς τὴν δυνάμιν της, παρὰ
τὴν λύπην τῆς Εὐας Μερεδίθου. Ἐπαρακάλει ἀκόμη
τὸν τιμωρόντα αὐτὴν Θεόν· ὁ Θεὸς δι' αὐτὴν ἦτον
ὁ δυνάμενος τὰ ἀδύνατα, ὁ παράγων ἐκ τοῦ μὴ ὄν-
τος τὴν ἐλπίδα, ὅταν τῆς γῆς αἱ ἐλπίδες ἐξηρανί-
σθησαν. Τὸ βλέμμα της, τὸ βλέμμα ἐκεῖνο τὸ πλη-
ρες πίστεως, τὸ ὁποῖον ζωηρὰν ἀπ' ἀρχῆς μου ἐπρο-
ξένυσεν ἐντύπωσιν, προσηλόνετο εἰς τὸ μέτωπον τοῦ
υἱοῦ της, ὡς περιμένον πότε νὰ ἔλθῃ εἰς αὐτὸ ἡ ψυχὴ
τὴν ὁποίαν αἱ προσευχαί της ἐπεκαλοῦντο. Δὲν δύ-
ναμαι νὰ σὰς περιγράψω τὴν γενναίαν ὑπομονὴν τῆς
μητρὸς ταύτης, λαλούσης πρὸς τὸν υἱὸν της ὅστις
τὴν ἤκουε χωρὶς νὰ τὴν ἐννοῇ. Δὲν δύναμαι νὰ
σὰς ἐξηγήσω ὁποῖους θησαυροὺς ἀγάπης, ιδεῶν,
εὐφωῶν διηγήσεων, ἔρριπτεν εἰς τὴν κλειστὴν διά-
νοιαν ἐκείνην, ἥτις ἐπανελάμβανεν ὡς ἡχὼ τὰς
τελευταίας λέξεις τῆς γλυκείας γλώσσης τὴν
ὁποίαν ἤκουε. Τοῦ ἐρμήνευε τὸν οὐρανόν, τὸν Θεόν,
τοὺς ἀγγέλους, καὶ, θέλουσα νὰ τὸν κάμῃ νὰ προσ-
ευχθῇ, ἦνονε μὲν τὰς χεῖράς του, δὲν κατώρθωνε
δὲ νὰ τὸν πείσῃ νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς
τὸν οὐρανόν.

Πανοιοτρόπως ἐπάσχιζε νὰ τὸν διδάξῃ τὰ πρῶ-
τα τῆς νηπιότητος μαθήματα· τοῦ ἀνεγίνωσκε, τοῦ ὠ-
μίλει, ἔθετεν ὑπὸ τὴν ὄρασίν του ζωγραφίας, καὶ πολ-
λάκις ἐδοκίμαζε νὰ ἐξυπνίσῃ τὴν ἀντίληψίν του διὰ
τῆς μουσικῆς.

Μίαν τῶν ἡμερῶν μάλιστα, ἀνέλαβε τὸν φοβερόν
ἀγῶνα νὰ διηγηθῇ εἰς τὸν Γουλιέλμον τὸν θάνατον
τοῦ πατρὸς του· ἀπὸ τὴν διήγησιν ταύτην ἠλπίζεν,
ἐπερίμενε δάκρυα. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τὸ παιδίον
ἀπεκοιμήθη διαρκούσης ἀκόμη τῆς ὁμιλίας της, καὶ
ἐχύθησαν μὲν δάκρυα, ἐχύθησαν δὲ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλ-
μούς τῆς Εὐας.

Οἱ μάταιοι οὗτοι ἀγῶνες, ἡ καρτερικὴ αὕτη πά-
λη, ἐξήντησαν τὰς δυνάμεις της· καὶ ἐν τούτοις, ἡ-
κολούθει πάντοτε ἀγωνιζομένη, διότι ἤθελενὰ διατη-
ρῇ εἰς τὴν καρδίαν της τὴν ἐλπίδα. Ἄλλ' εἰς τοὺς
ὀφθαλμούς τοῦ Γουλιέλμου αἱ εἰκόνες ἦσαν χρώματα,
καὶ οἱ λόγοι ἦσαν ἤχοι. Τὸ παιδίον μολαταῦτα νῦ-
ξανε, καὶ ἐγένετο ὠραιότατον. Ὅστις τὸ ἔβλεπε
μίαν μόνην στιγμὴν, θὰ ἐξελάμβανε τὴν ἀκίνησιαν
τοῦ προσώπου του ὡς γαλήνην· ἀλλ' ἡ διαρκὴς καὶ
ἀδιάκοπος αὕτη γαλήνη, καὶ ἡ παντελὴς ἔλλειψις
λύπης καὶ δακρύων, εἰς ἡμᾶς ἐπροξένουν παράδοξον
καὶ θλιβεράν ἐντύπωσιν. Ἄ! τὰ βάσανα εἶναι βέ-
βαια ἡ φυσικὴ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὅσοι
ἔβλεπαν τὸ αἰώνιον μειδιάμα τοῦ Γουλιέλμου ἔλε-
γαν· «Τὸ δυστυχισμένον τὸ ἀνόητον»! Αἱ μητέρες
δὲν γνωρίζουν ὁποία εὐδαιμονία κρύπτεται εἰς τὰ
κλαύματα τῶν τέκνων των. Τὰ δάκρυα εἶναι λύπη,
εἶναι ἐπιθυμία, εἶναι φόβος, εἶναι ὑπαρξίς ἐν ἐνὶ λό-
γῳ ἥτις ἀρχίζει νὰ γίνηται ἐπαισθητή! Ἀλλοίμονον!
Ὁ Γουλιέλμος νῦχαριστεῖτο εἰς ὅλα, καὶ τὸ πλεῖστον
μέρος τῆς ἡμέρας ἐφαίνετο κοιμώμενος μὲ τοὺς ὀφθαλ-
μούς ἀνοικτούς· ποτὲ δὲν ἐτάχυνε τὰ ἐθήματά του,
ποτὲ δὲν ἐστρέφετο εἰς τὰ ὀπίσω· κανένα κίνδυνον

δὲν ἀπέφευγε, ποτὲ δὲν ἦτον ἀνδρέκτος, ἀνυπόμο-
νος, ὠργισμένος. Ἄν δὲν ὑπήκουεν εἰς τοὺς λόγους
τοὺς ὁποίους ἤκουεν, ὑπήκουε τοῦλάχιστον εἰς τὴν
ὀδηγοῦσαν αὐτὸν χεῖρα. Εἰς τὴν φύσιν ταύτην, τὴν
ἄμειρον λόγου καὶ φωτισμοῦ, μία μόνη ἐνυπῆρχεν
αὐθόρμητος κλίσις· ἐγνώριζε τὴν μητέρα του, τὴν
ἡγάπα μάλιστα. Ἦθελε ν' ἀκουμβᾷ εἰς τὰ γόνατά
της, εἰς τοὺς ὤμους της, καὶ νὰ τὴν ἐναγκαλίζεται.
Ὅσakis τὸν ἐβάσταζα πολλὴν ὥραν μακρὰν ἀπ' αὐ-
τὴν, ἀδημονία της ἐφαίνετο εἰς τὰ κινήματά του.
Τὸν ἔφερα πλησίον τῆς μητρὸς του, καὶ τότε δὲν ἔ-
δειχνε μὲν χαρὰν, ἠσυχάζε δὲ μόνον. Ἡ τοιαύτη φι-
λοστοργία, ἡ τοιαύτη ἀμυδρά τῆς καρδίας τοῦ Γου-
λιέλμου λάμψις, ἦτον τῆς Εὐας ἡ ζωὴ· εἰς αὐτὴν εὐ-
ρίσκε τὴν δυνάμιν νὰ δοκιμάζῃ, νὰ ἐλπίζῃ, νὰ περι-
μένῃ. Ἄν δὲν ἐνοοῦντο οἱ λόγοι της, τὰ φιλήματά
της τοῦλάχιστον ἐνοοῦντο! Ποσάκις ἔλαβε μὲ τὰς
δύω της χεῖρας τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ της, καὶ ἐφί-
λησεν, ἐφίλησεν ὥραν πολλὴν τὸ μέτωπον τοῦ Γου-
λιέλμου, ὡς νὰ ἠλπίζεν ὅτι ἡ ἀγάπη της θὰ ἐξέστα-
νε τὴν ἄφρων ἐκείνην καὶ παγωμένην ψυχὴν! Πο-
σάκις ἐπερίμενε ἀπὸ τὸν Θεὸν θαῦμα, σφίγγουσα τὸν
υἱὸν της εἰς τὰς ἀγκάλας της, καὶ πλησιάζουσα τὴν
ἀτάραχον καρδίαν τοῦ Γουλιέλμου εἰς τὴν καταφλε-
γομένην καρδίαν της!

Συχνάκις ἐληθμονεῖτο τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν τοῦ χωρίου (ἡ Εὐα Μερεδίθου ἐπρέσβευεν ἐκ γε-
νετῆς τὴν καθολικὴν θρησκείαν), καὶ ἐκεῖ, γονατίσῃ
εἰς τὴν πέτραν, ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τῆς Πανα-
γίας, τῆς μητρὸς ταύτης τοῦ ἐλέους καὶ τῶν οἰκτιρ-
μῶν, κρατούσης ἐπίσης τὸν υἱὸν της εἰς τὰς ἀγκά-
λας της, ἔλεγεν·—Ὁ Παναγία Παρθένε! ὁ υἱός μου
εἶναι ἄψυχος καθὼς ἡ εἰκὼν αὐτῆς τοῦ υἱοῦ σου! Πα-
ρακάλει, Παρθένε μου, τὸν Θεὸν νὰ στείλῃ ψυχὴν εἰς
τὸ τέκνον μου!

Ἐμοίραζεν ἐλεημοσύνας εἰς ὅλα τὰ πτωχὰ παι-
διά τοῦ χωρίου, ψωμιά δηλαδὴ καὶ φορέματα, καὶ
ἔλεγε· «Παρακαλεῖτε δι' αὐτό.» Ἐπαρηγόρει τὰς
δυστυχούσας μητέρας μὲ τὴν κρυφὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ
παρηγορία θὰ ἐφθανε καὶ εἰς αὐτήν. Δὲν ἄφινε τοὺς
ὀφθαλμούς τῶν ἄλλων νὰ χύνουν δάκρυα, ὥστε νὰ
ἠμπορέσῃ νὰ πιστεύσῃ ὅτι καὶ αὐτῆς τὰ δάκρυα θὰ
ἔπαιαν. Εἰς τὰ περὶ χώρα ἐκεῖνα ἡγαπᾶτο, νῦλογεῖ-
το, ἔλατρευετο ἀπὸ ὅλους· αὐτὴ ἐγνώριζε τοῦτο, καὶ
ἐπρόσφερεν ἥσυχον εἰς τὸν οὐρανόν, ὅχι μὲ ὑπερηφά-
νειαν, ἀλλὰ μὲ ἐλπίδα, τὰς εὐλογίας τῶν δυστυχῶν
ὡς ἀντάλλαγμα τῆς χάριτος τοῦ υἱοῦ της. Ὁ χάρι-
στεῖτο νὰ ἐλέπῃ τὸν Γουλιέλμον κοιμώμενον, διότι
τότε τῆς ἐφαίνετο ὥραιος καὶ ὁμοῖος μὲ τὰ ἄλλα
παιδιά· ἐληθμόναι τότε διὰ μίαν στιγμὴν, δι' ἐν
δεύτερον λεπτόν ἔως, τὴν δυστυχίαν της, καὶ, ἔμ-
προσθεν τῆς κανονικῆς ἐκείνης μορφῆς, τῆς χρυστῆς
κόμης, τῶν μακρῶν βλεφάρων τὰ ὁποῖα ἐπεσκία-
ζαν τὴν ῥοδόχρουν παρειάν τοῦ Γουλιέλμου, ἦτον μὴ-
τηρ, μήτηρ σχεδὸν περιχαρῆς, σχεδὸν ὑπερήφανος.
Ὁ Θεὸς ἔχει στιγμὰς εὐσπλαγχνίας καὶ δι' ἐκείνους
ἀκόμη τοὺς ὁποίους ἐκαταδίκασεν αἰωνίως εἰς τὰ βά-
σανα.

Οὕτως ἐπέρασαν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς νηπιότητος
τοῦ Γουλιέλμου, καὶ ἐφθάσε τὸ ὀγδόνον ἔτος τῆς ἡλι-
κίας του. Τότε θλιβερά μεταβολὴ ἐγένεεν εἰς τὴν Εὐαν
Μερεδίθου, ἥτις δὲν διέφυγε ποσῶς τὴν ἐκτενὴ προ-

σοχήν μου. Ἐπαυσε τότε νὰ ἐλπίζῃ, εἴτε διότι τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα τοῦ υἱοῦ της ἀποτελεῖ καταφανεστέραν τὴν διανοητικὴν του ἑλλειψιν, εἴτε διότι—καθὼς ὁ ἐργάτης ἐκείνος ὅστις, ἀφοῦ ἐργασθῇ ὅλην τὴν ἡμέραν, πρὸς τὸ ἐσπέρως κουράζεται καὶ πίπτει ἀκίνητος—ἡ ψυχὴ τῆς Εὐᾶς ἐγκατέλειπε τὸν ἐπιχειρηθέντα ἀγῶνα, καὶ, καταβληθεῖσα ἀπὸ τὸν λόπον, ἐπιπτεν, ὑπομονὴν μόνον ἀπὸ τὸν Θεὸν ζητοῦσα. Ἄφησε λοιπὸν τὰ βιβλία, τὰς ζωγραφίας, τὴν μουσικὴν, ὅλα τὰ μέσα, τέλος πάντων, ὅσα πρότερον ἐμεταχειρίζετο· τὴν ἐκυρεύευσεν ἀπελπισία καὶ σιωπῇ, καὶ μόνον (ἂν τοῦτο ἦτον δυνατὸν) φιλοστοργότερα ἔγεινε πρὸς τὸν υἱὸν της. Ὅταν ἔπαυσε πλέον νὰ πιστεύῃ ὅτι εἶχεν ἐλπίδα νὰ τὸν στείλῃ εἰς τὸν κόσμον ν' ἀποκτήσῃ φίλους καὶ θέσιν ἐντιμον, ἠσθάνθη συγχρόνως ὅτι δὲν εἶχε τὸ ἄθλιον ἄλλον εἰς τὸν κόσμον εἰμὴ αὐτὴν, καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν καρδίαν της θαῦμα, τὴν αὖξιν δὴλαδὴ τῆς προτέρας ἀγάπης της. Ἐγένευν ἔκτοτε ὑπὲρ τρία καὶ δούλη τοῦ υἱοῦ της· καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς της περιορίσθησαν εἰς τὸ νὰ τὸν προφυλάττουν ἀπὸ ὅποιονδήποτε θάσανον, ἀπὸ ὅποιονδήποτε στενοχωρίαν. Ἄν ἡλιακὴ ἀκτίς προσέβαλλε τὸ μέτωπον τοῦ Γουλιέλμου, ἐσηκόνετο, ἔσυρε τὸ παραπέτασμα καὶ ἔφερε τὴν σκιάν, ἀντὶ τοῦ ζωηροῦ φωτός τὸ ὅποιον εἶχει χαμηλώσει τὰ βλέφαρα τοῦ υἱοῦ της· ἂν ἠσθάνετο ψῆχος, εἰς τὸν Γουλιέλμον ἔφερε ζεστότερον φόρεμα· ἂν εἶχε πείναν, διὰ τὸν Γουλιέλμον ἔτρεχε νὰ συνάξῃ τὰ ὀπωρικά τοῦ κήπου· ἂν τὴν κατέβαλλεν ὁ κόπος, εἰς αὐτὸν ἐπρόσφερε τὸ μέγα θρονίον καὶ τὰ ἀπαλὰ προσκέφαλα· τέλος πάντων, ἐπρόσσεχεν εἰς τὰς αἰσθήσεις τῆς ἰδίας της ζωῆς, θέλουσα νὰ μαντεύσῃ δι' αὐτῶν τὰς αἰσθήσεις τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ της. Καὶ οὕτως ἔμενε μὲν πάντοτε εἰς αὐτὴν ἡ ἐνέργεια, ἀλλὰ δὲν ἔμενε πλέον ἡ ἐλπίς.

Ὁ Γουλιέλμος ἔγεινεν ἔνδεκα ἐτῶν, καὶ ἡ ζωὴ τότε τῆς Εὐᾶς Μερεδίθου ἄρχισε τὴν τελευταίαν της φάσιν. Ὁ Γουλιέλμος, ἔχων ἀνάστημα μέγα καὶ δύναμιν ἀνωτέραν τῆς ἡλικίας του, δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην ἀπὸ τὰς φροντίδας ἐκείνας, τὰς ὁποίας κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν προσφέρομεν εἰς τὰ πρῶτα τῆς ζωῆς ἔτη· δὲν ἦτον πλέον τὸ παιδίον ἐκεῖνο τὸ κοιμώμενον εἰς τὰ γόνατα τῆς μητρὸς του· ἐπεριπάτει μόνος εἰς τὸν περίβολον τοῦ κήπου, περιήρχετο ἑριππος μετ' ἐμοῦ, ἀκολουθῶν με εὐχαρίστως εἰς τοὺς ὄρεινους μου περιπάτους· τέλος πάντων, τὸ πτηνόν, ἂν καὶ ἄπτερον, ἄφινε τὴν φωλεάν του.

Ἡ δυστυχία τοῦ Γουλιέλμου δὲν εἶχε τι φρικῶδες οὔτε λυπηρὸν εἰς τὴν ὄρασιν· ἦτον νεανίας ὡραίος ὡς ὁ ἥλιος, σιωπηλός, ἥσυχος, ὅπως δὲν εἶναι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν γῆν ταύτην· τὸ βλέμμα του δὲν ἐφάνερονε τίποτε ἄλλο εἰμὴ ἀνάπαυσιν, καὶ τὸ στόμα του μόνον ἐμειδία. Δὲν ἦτον οὔτε σκαιός, οὔτε ἄχαρις, οὔτε ὀχληρός· ἦτον ψυχὴ κοιμώμενη πλησίον τῆς ψυχῆς σου, ἥτις δὲν εἶχεν οὔτε νὰ σ' ἐρωτήσῃ τίποτε, οὔτε νὰ σοῦ ἀποκριθῇ. Ἡ κυρία Μερεδίθου, πρὸς ἀπασχόλησιν τῆς λύπης της, δὲν εἶχε πλέον τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην τῆς μητρὸς ἥτις μένει ἀκόμη τροφός· ἐκάθητο πάλιν πλησίον τοῦ παραθύρου ὅθεν ἐβλεπε τὸ χωρίον καὶ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὴν ἰδίαν ἐκείνην θέσιν ὅπου ἐθρόνηε

ἄλλοτε γοερῶς τὸν πρῶτόν της Γουλιέλμον. Τὸ ὥχρον πρόσωπόν της ἐστρέφετο πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν ἄερα, ὡς ζητοῦσα ἀπὸ τὸν φυσῶντα μεταξὺ τῶν δένδρων ἄνεμον νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ ὀλίγην δρῶσον· οἱ βραχίονές της, ἀπλωμένοι εἰς τὰ πλευρά της, ἐλύγιζαν ἀδύνατοι, καθὼς οἱ ἀργοὶ ἢ κοπιασμένοι βραχίονες, ὅσοι δὲν ἔχουν πλέον τί νὰ κάμουν εἰς τὴν γῆν ταύτην.

Καὶ ἐλπίς καὶ φροντίδες τὴν ἐγκατέλειπαν διαδοχικῶς· δὲν τῆς ἔμενε πλέον ἄλλο εἰμὴ νὰ ἀγρυπνῇ, νὰ ἀγρυπνῇ μακρόθεν, ἡμέραν καὶ νύκτα, ὡς ἡ λαμπρὰς ἢ καίουσα ὑπὸ τὸν θόλον τῆς ἐκκλησίας.

Ἄλλ' αἱ δυνάμεις της εἶχαν ἐξαντληθῇ. Ἐν μέσῳ τῆς θλίψεως ταύτης, ἥτις εἶχεν ἐπανέλθει εἰς τὸ ἀρχικόν της σημεῖον, τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἀκίνησιν, ἀφοῦ ματαίως ἐδοκίμασε τὴν ἐνέργειαν, τὴν τόλμην, τὴν ἐλπίδα, ἡ Εὐᾶ Μερεδίθου ἔπεσεν εἰς μαρasmus. Τοῦ κακοῦ κατέφυγα εἰς τὰ βοηθήματα τῆς τέχνης μου· ἐβλεπα καθ' ἡμέραν ν' αὖξάνῃ ἡ ἰσχύότης καὶ ἀδυναμία της. Καὶ ποῦ νὰ γείνῃ ἡ θεραπεία, ὅταν ἡ ψυχὴ προσεβλήθη;

Δυστυχισμένη ξένη! Εἶχεν ἀνάγκην νὰ τὴν θερμάνῃ ὁ ἥλιος τῆς πατρίδος της, νὰ τὴν θερμάνῃ ὀλίγη εὐδαιμονία· ἀλλ' ἡ ἀκτίς τοῦ ἡλίου καὶ ἡ ἀκτίς τῆς εὐδαιμονίας τῆς ἔλειπαν ὀλωσθιόλου. Πολὺς καιρὸς ἐπέρασε χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τὸν κίνδυνον, διότι ποτὲ δὲν ἐσυλλογίζετο τὸν ἑαυτὸν της· ἀλλ' ὅταν δὲν ἦτον πλέον δυνατὸν ν' ἀφήσῃ τὸ θρονίον της, ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ ἐννοήσῃ. Δὲν τολμῶ νὰ σᾶς περιγράψω τὴν πικρίαν τῆς γυναικὸς ταύτης, ὅταν ἐσυλλογίσθη ὅτι ἐμελλε ν' ἀφήσῃ τὸν Γουλιέλμον της χωρὶς βοηθόν, χωρὶς φίλους, χωρὶς προστάτην· νὰ τὸν ἀφήτῃ χαμένον ἐν μέσῳ τῶν ἀδιαφόρων· τὸν Γουλιέλμον, ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἄνθρωπον νὰ τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰ τὸν σῇ ἀπὸ τὴν χεῖρα ὡς παιδίον. Ὡ! πῶς ἐπροσπάθησε νὰ ζήτη! μὲ πόσῃ προθυμίαν ἔπινε τὰ ἱατρικὰ τὰ ὁποῖα τῆς ἐδίδα! ποσάκις ἠθέλησε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐμελλε νὰ θεραπευθῇ! Ἀλλ' ἡ νόσος προώδεε. Τότε ἐβάσταζε συχνότερα τὸν Γουλιέλμον εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἤθελε πάντοτε νὰ τὸν βλέπῃ.

«Μεῖνε μαζὶ μου», ἔλεγε, καὶ ὁ Γουλιέλμος, εὐχαριστούμενος πάντοτε πλησίον τῆς μητρὸς του, ἐκάθητο εἰς τοὺς πόδας της. Τὸν ἐκύτταζε πολλὴν ὥραν, ἐωστότου χεῖμαρρος δακρύων ἐμποδίζε τὴν ὄρασίν της νὰ διακρίνῃ τὸ γλυκὺ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ της· τότε τὸν ἐφώναζε πλησιέστερά της ἀκόμη, τὸν ἐσφιγγεν εἰς τὴν καρδίαν της, καὶ, μὲ φωνὴν σχεδὸν παραφροσύνης, ἐφώναζεν· «Ὡ! ἂν ἡ ψυχὴ μου, ἥτις μέλλει νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τὸ σῶμά μου, ἠδύνατο νὰ γείνῃ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ μου, πόσον εὐτυχὴς θὰ ἦ- μουν ἀποθνήσκουσα!»

— Δὲν θὰ μὲ πονέσῃ ἔλεγε, δὲν θὰ μὲ κλαύσῃ, δὲν θὰ μ' ἐνθυμηθῇ!

Καὶ ἔπειτα, ἔμενεν ἀκίνητος, θεωροῦσα ἐκστατικὴ καὶ ἄφωνος τὸν υἱὸν της· ἡ χεὶρ της ἐζήτηε ἐνίοτε τὴν χεῖρά μου, καὶ — Τὸν ἀγαπᾷς, φίλε ἱατρέ; ἐμουργίζε.

— Δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψω ποτὼς, τῆς ἔλεγα, ἐωστότου δὲν εὗρῃ φίλους καλῆτέρους ἀπ' ἐμέ.

Ὁ Θεὸς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὁ πτωχὸς ἱατρὸς

τοῦ χωρίου εἰς τὴν γῆν, ἰδοὺ εἰς ποίους προστάτας ἄφινε τὸν υἱὸν τῆς.

Μέγα τι καλὸν εἶναι ἡ πίστις! . . . Ἡ γυνὴ αὐτῇ, ἡ χήρα, ἡ ἀπόκληρος, ἡ πνέουσα τὰ λείψια, ἡ βλέπουσα ἔμπροσθέν τῆς παιδίον ἡλίθιον, δὲν εἶχεν ἀκόμη τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἀπελπισίαν, ἥτις κάμνει τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀποθνήσκουν θλασφομούντες. Φίλος ἀόρατος ἦτον πλησίον τῆς· αὐτὸν ἐφαίνετο ὅτι εἶχε στῆριγμα, καὶ ἐνίοτε ἔδιδε προσοχὴν εἰς τοὺς ἀγίους λόγους τοὺς ὁποίους μόνῃ αὐτῇ ἤκουε.

Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πολλὰ πρῶτ' καὶ μ' ἐζήτησε· καθὼς μὲ εἶδε, δὲν ἠμπόρεσε νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην, ἀλλὰ, μὲ τὴν ἰσχυροτάτην χειρὰ τῆς, μοῦ ἔδειξε φύλλον χαρτίου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν γραμμένοι ὀλίγοι στίχοι.

— Φίλε ἰατρε, μοῦ εἶπε μὲ τὴν γλυκυτέραν φωνήν τῆς· δὲν ἔχω δύναμιν νὰ ἐξακολουθήσω. Τελείωσε αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν.

Ἀνέγνωσα τότε τὰ ἑξῆς·

« Μυλὸρδε, διὰ τελευταίαν φορὰν σοῦ γράφω. Ἐνῶ εἰς αὐτὴν σου τὴν γηραιὰν ἡλικίαν ἀνέλαβες τὴν ὑγείαν σου, ἐγὼ πάσχω καὶ εἶμαι ἐγγὺς ν' ἀποθάνω. Ἀφίνω χωρὶς προστάτην τὸν ἑγγονόν σου Γουλιέλμον Κουσιγκτών. Μυλὸρδε, διὰ τῆς τελευταίας μου ταύτης ἐπιστολῆς θέλω νὰ τὸν ἀνακαλέσω εἰς τὴν μνήμην σου· δὲν ζητῶ δι' αὐτὸν τὴν παρουσίαν σου, ὅσον τὴν ἀγάπην σου. Ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα τῆς ζωῆς ἐν μόνον ἐνόησε, τὴν ἀγάπην τῆς μητρός του· καὶ ἰδοὺ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἀφήτῳ διὰ παντός. Ἀγάπα τον, μυλὸρδε, ἄλλοτι δὲν ἐννοεῖ παρὰ τὴν ἀγάπην! »

Καὶ ἐπειδὴ, καθὼς εἶπε, δὲν ἠμπόρεσε νὰ τελειώσῃ, ἐπρόσθεσα·

« Ἡ λέδη Γουλιέλμου Κουσιγκτών ὀλίγας ἡμέρας ἔχει ἀκόμη νὰ ζήσῃ· τί διατάττει ὁ λόρδος Ἰάκωβος Κουσιγκτών διὰ τὸ παιδίον τὸ φέρον τὸ ὄνομά του ;
BARNABAS ἰατρός. »

Ἐστειλαμεν τὴν ἐπιστολήν ταύτην εἰς Λονδίνον, καὶ ἐπεριμέναμεν. Ἡ Εὐὰ δὲν ἐσηκώθη πλέον ἀπὸ τὴν κλίνην τῆς· ὁ Γουλιέλμος, καθήμενος πλησίον τῆς, ἐκράτει ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν χειρὰ τῆς εἰς τὰς χειρὰς του· ἡ μήτηρ του, βλέπουσα αὐτὸν, ἐπάσχιζε θλιβερά νὰ χαμογελᾷ· ἐγὼ δὲ, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς κλίνης, ἠτοίμαζα τὰ ἱατρικὰ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πόνων τῆς.

Ἄρχιζε πάλιν νὰ ὁμιλῇ πρὸς τὸν υἱὸν τῆς, ὡς νὰ μὴν ἀπηλπίζετο πλέον ὅτι, μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς, θὰ ἐνθυμεῖτο τινὰς τῶν λόγων τῆς· καὶ ἔδιδεν εἰς τὸ παιδίον τοῦτο ὅλας ὅσας συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς παῖδα νοήμονα· ἔπειτα, στρεφομένη πρὸς ἐμὲ, ἔλεγε· — Τίς ἤξεύρει, ἰατρε; ἴσως εὕρῃ ποτὲ τοὺς λόγους μου εἰς τὸ βᾶθος τῆς καρδίας του !

Ἐβδομάδες τινὲς ἐπέρασαν ἀκόμη. Ὁ θάνατος ἐπλησίαζε, καὶ, ὅσον ἂν ἦτον εὐπειθὴς ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ τῆς Εὐας, ἡ στιγμὴ ἐκείνη ἐπανεφέρε τὴν ἀδμονοίαν τοῦ χωρισμοῦ καὶ τὴν ἐπίσημον φρίκην τοῦ μέλλοντος. Ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου ἦλθε νὰ τὴν ἰδῇ, καὶ, ὅταν ἐξήρχετο, ἐπλησίασα πρὸς αὐτὸν, καὶ, λαβὼν τὴν χειρὰ του, εἶπα· — Θὰ προσευχηθῇς δι' αὐτήν; — Τὴν ἐπαρακάλεσα νὰ προσευχηθῇ δι' ἐμὲ, μοῦ ἀπεκρίθη.

Ἐκείνη ἦτον ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς Εὐας Μερεδίου. Ὁ ἥλιος εἶχε βασιλεύσει· τὸ παράθυρον, πλησίον τοῦ ὁποίου συνεθίζε νὰ κάθηται ὥρας πολλὰς, ἦτον ἀνοικτὸν, καὶ ἐπομένως ἠδύνατο νὰ ἐλθῇ ἀπὸ μακρὰν τὰ ἀγαπητὰ τῆς ἐκεῖνα περίχωρα. Ἐκράτει τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς, ἐκαταφίλει τὸ μέτωπον καὶ τὴν κόμην του, καὶ ἔκλαιε πικρῶς.

— Ἄθλιον παιδίον ! ἔλεγε μὲ ἀγάπην περιπαθῆ, τί θὰ γείνης ; ὦ ! ἀκουσέ με Γουλιέλμε· ἐγὼ ἀποθνήσκω ! ἀπέθανε καὶ ὁ πατήρ σου ! καὶ σὺ θὰ μείνης μόνος ! Πρέπει νὰ προσεύχῃς καὶ νὰ ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεόν· σὲ παραδίδω εἰς ἐκεῖνον ὅστις φροντίζει διὰ τὰ ἔρῃμα πουλὶα· αὐτὸς θὰ φροντίσῃ καὶ διὰ σὲ τὸ ὄρφανόν. Ἀγαπητόν μου τέκνον, κύτταξέ με ! ἀκουσέ με ! Πάσχισε νὰ καταλάβῃς ὅτι ἀποθνήσκω, καὶ νὰ μ' ἐνθυμηθῇς μίαν ἡμέραν.

Καὶ ἡ δυστυχὴς μήτηρ, ἀφοῦ ἔχασε τὴν δύναμιν νὰ ὁμιλῇ, ἐφύλαττεν ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ κρατῇ σφικτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ τέκνον τῆς.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, κρότος ἀσυνήσιτος προσέβαλε τὴν ἀκοήν μου. Τροχοὶ ἀμάξης ἠκούσθησαν εἰς τὰς ἀμμοσκεπάστους δεινὸρροιστοχίας τοῦ κήπου. Ἐτρεξα εἰς τὸ προθύριον. Ὁ λόρδος Ἰ. Κουσιγκτών καὶ ἡ λέδη Μαρία ἐμβαίναν εἰς τὴν οἰκίαν.

— Ἐλᾶθα τὴν ἐπιστολήν σου, μοῦ εἶπεν ὁ λόρδος Ἰ. Κουσιγκτών, ἐνῶ ἤμουν ἑτοιμος ν' ἀναχωρήσω εἰς Ἰταλίαν· καὶ ἐπειδὴ ὀλίγον ἔπρεπε ν' ἀπομακρυνθῶ ἀπὸ τὸν δρόμον μου ἐρχόμενος μόνος, μοῦ νὰ διαθῶ τὰ τῆς τύχης τοῦ Γουλιέλμου Μερεδίου, ἰδοὺ ἦλθα. Ἡ λέδη Γουλιέλμου ; . . .

— Ἡ λέδη Γουλιέλμου Κουσιγκτών ζῇ ἀκόμη, μυλὸρδε, τοῦ ἀπεκρίθην.

Μὲ πικροτάτην λύπην εἶδα ἐμβαίνοντα εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς Εὐας τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ἥσυχον, ψυχρὸν, αὐστηρὸν, καὶ ἀκολουθοῦσαν αὐτὸν τὴν υπερῆφανον ἐκείνην γυναῖκα, ἥτις ἤρχετο νὰ γείνη μάρτυς συμβάντος εὐτυχοῦς δι' αὐτήν, τοῦ θανάτου δηλαδὴ τῆς παλαιᾶς ἀντιζήλου τῆς. Ἐμβῆκαν εἰς τὸν μικρὸν ἐκεῖνον κοιτῶνα, κοιτῶνα ἀπλοῦν, ταπεινόν, πολὺ διαφέροντα τῶν ὠραίων δωματίων τῆς οἰκίας τοῦ Μομπελιέ. Ἐπλησίασαν εἰς τὴν κλίνην ἐκείνην, ὑπὸ τὰ λευκὰ παραπετάσματα τῆς ὁποίας ἡ Εὐὰ, ὡρὰ καὶ ὠραία ἀκόμη, ἐκράτει τὸν υἱὸν τῆς ἀκουμβοῦντα εἰς τὴν καρδίαν τῆς. Ἐκάθησαν ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ἡ δὲ ἐξ ἀριστερῶν τῆς κλίνης τῆς οὐδύνης, καὶ οὔτε μίαν λέξιν ἀγάπης εἶπαν πρὸς παρηγορίαν τῆς πτωχῆς ταύτης γυναικὸς, τῆς ὁποίας τὸ βλέμμα πρὸς αὐτοὺς ἐστρέφετο. Φράσεις τινὲς ψυχραὶ, ἀσύρραπτοὶ τινες λόγοι, διέφυγαν μόλις τὰ χεῖλη των. Παρευρισκόμενοι τότε πρώτῃν φορὰν εἰς τὸ λυπηρὸν τελευταίας ἀγωνίας θάναμα, ἀπέτρεπαν τοὺς ὀφθαλμούς των, καὶ, νομίζοντες ὅτι ἡ Εὐὰ οὔτε ἔβλεπεν οὔτε ἤκουεν, ἐπερίμεναν ἀπλῶς πότε ν' ἀποθάνῃ, χωρὶς οὔτε κἂν κατὰ τὸ φαινόμενον νὰ δείξουν εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀγαθότητα ἢ λύπην. Ἡ Εὐὰ ἠτένισε πρὸς αὐτοὺς τὰ νεκρὰ σχεδὸν βλέμματα τῆς, καὶ αἰφνιδίᾳ φρίκῃ ἐκυρίευσεν τὴν μόλις πάλλουσαν καρδίαν τῆς. Ἐνόησε τότε ὅτι δὲν εἶχε νοήσει καθ' ὅλην τὴν τὴν ζωὴν, τὰ ὑποῦλα αἰσθήματα τῆς λέδης Μαρίας, τὴν βαθεῖαν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ἄκραν περιφιλαντίαν τοῦ λόρδου Ἰ. Κουσιγκτών. Ἐνόησε τέλος πάντων ὅτι ἦσαν ἐχθροὶ, καὶ ὄχι προ-

στάται τοῦ υἱοῦ της. Ἡ ἀπόγνωσις, ἡ φρίκη ἐξωγραφήθησαν εἰς τὸ ὥχρόν της πρόσωπον. Δὲν ἠθέλησε νὰ κινήσῃ εἰς οἶκτον τὰ ἀνηλεῆ ταῦτα ὄντα, ἀλλὰ, μὲ κίνημα σπασμωδικόν, ἔσυρε τὸν Γουλιέλμον πλησιέστερα ἀκόμη εἰς τὴν καρδίαν της, καὶ, συναθροίζουσα ὅλας της τὰς δυνάμεις, καὶ καταφιλοῦσα αὐτὸν τὸ τελευταῖον φίλημα, ἐφώναζε·

— Τέκνον μου, δυστυχῆς μου τέκνον! κἀνένα δὲν ἔχεις βοηθὸν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον· εἰς τὸν οὐρανὸν ὅμως ὁ Θεὸς εἶναι πανάγαθος. Θεέ μου! βοηθήσῃ τὸ τέκνον μου.

Συνάμα μὲ τὴν κραυγὴν ταύτην τῆς ἀγάπης, συνάμα μὲ τὴν ὑπερτάτην ταύτην δέησιν, ἡ ζωὴ της ἀπέπνευσεν· αἱ ἀγκάλαι της ἀνοίχθησαν, τὰ χεῖλη της ἔμειναν ἀκίνητα εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Γουλιέλμου. Ἐπειδὴ δὲν ἐνηγκαλιζέτο πλέον τὸν υἱὸν της, σημείον ὅτι ἀπέθανεν. Ἀπέθανεν ἔμπροσθεν ἐκείνων, οἵτινες ἠρνήθησαν μέχρι τέλους νὰ ἐκτείνουν πρὸς αὐτὴν προστατευτικὴν χεῖρα· ἀπέθανε χωρὶς νὰ φοβήσῃ τὴν λέδην Μαρίαν, προσπαθοῦσα διὰ παρακλήσεων νὰ μεταβάλλῃ τὴν κατὰ τοῦ υἱοῦ της ἀπόφασιν· ἀπέθανεν ἀφίνουσα εἰς αὐτὴν πλήρη καὶ ὀριστικὴν νίκην.

Ἐπίσημος σιωπὴ ἐπεκράτησεν ὀλίγας στιγμᾶς· κἀνεὶς δὲν ἐκινήθη οὔτε ἐλάλησεν. Ὁ θάνατος χαμηλόνει καὶ τὰ πλέον ἀγέρωχα μέτωπα· ἡ λέδην Μαρία καὶ ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐγονάτισαν ἔμπροσθεν τῆς κλίνης τοῦ θύματος των. Μετ' ὀλίγας δὲ στιγμᾶς, ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐσηκώθη καὶ μοῦ εἶπεν· — Ἀπομάκρυνε τὸ παιδίον τοῦτο ἀπὸ τὸν κοιτῶνα τῆς μητρὸς του, καὶ ἀκολουθεῖ μοι, ἰατρί· θὰ σοῦ ἐξηγήσω τοὺς περὶ αὐτοῦ σκοπούς μου.

Ἦσαν δύο ὧραι ἀφοῦ ὁ Γουλιέλμος ἔμενεν ἀκουμβῶν εἰς τὸν ὦμον τῆς Εὐας Μερεδίθου, ἔχων τὴν καρδίαν του ἐγγίζουσαν τὴν καρδίαν της, τὸ στόμα της, καὶ δεχόμενος συγχρόνως καὶ τὰ φιλήματα καὶ τὰ δάκρυά της. Ἐπλησίασα πρὸς τὸν Γουλιέλμον, καὶ, χωρὶς ν' ἀπειθῶν πρὸς αὐτὸν ἀνωφελεῖς λόγους, ἐπάσχισα νὰ τὸν σηκώσω καὶ νὰ τὸν φέρω ἔξω τοῦ κοιτῶνος· ἀλλ' ὁ Γουλιέλμος ἀντεστάθη, καὶ αἱ ἀγκάλαι του ἐσφιγξαν στενότερα τὴν μητέρα του εἰς τὴν καρδίαν του. Ἡ ἀντίστασις αὕτη, ἀντίστασις τὴν ὁποίαν πρῶτην τότε φορὰν τὸ δυστυχὲς παιδίον ἔκαμνεν εἰς τὴν γῆν ἐναντίον ὁποιοῦδήποτε πράγματος, ἐσυγκίνησε τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου. Μολαταῦτα, ἐπανελάβα τοὺς ἀγῶνάς μου, καὶ, τὴν φορὰν ταύτην, ὁ Γουλιέλμος ἐνέδωκεν· ἐκινήθη, ἐστράφη πρὸς ἐμέ, καὶ τότε εἶδα τὸ ὥρατόν του πρόσωπον καταδακρυσμένον. Πρὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, ὁ Γουλιέλμος δὲν εἶχε κλαύσει ποτέ. Ζωρὰ παραχῇ μ' ἐκυρίευσεν, καὶ ἄφησα τὸ παιδίον νὰ ῥιφθῇ πάλιν εἰς τὸ σῶμα τῆς μητρὸς του.

— Ἐπαρέ το, σοῦ λέγω! μοῦ εἶπεν ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν.

— Μυλόρδε, κλαίει, ἐφώναξα. Ἄ! ἀς ἀφήσωμεν τὰ δάκρυά του νὰ τρέξουν!

Ἐσκυψα πρὸς τὸ παιδίον, καὶ ἤκουσα τοὺς λυγμούς του.

— Γουλιέλμε, φίλτατέ μου Γουλιέλμε, τοῦ εἶπα ἀδελμονῶν καὶ λαμβάνων τὴν χεῖρά του εἰς τὰς χεῖράς μου, διατὶ κλαίεις, Γουλιέλμε;

Καὶ δευτέραν φορὰν ὁ Γουλιέλμος ἐστρεψε τὴν κε-

φαλὴν πρὸς ἐμέ· ἔπειτα, μὲ βλέμμα γλυκὺ καὶ πλήρες θλίψεως·

— Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανεν! ἀπεκρίθη.

Λόγους δὲν ἔχω νὰ σὰς ἐξηγήσω τί ἡσθάνθην. Ἡ νοημοσύνη ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ Γουλιέλμου. Τὰ δάκρυά του ἦσαν θλιβερά, διότι δὲν ἔτρεχαν τυχαίως, καὶ ὁ ἦχος τῆς φωνῆς του ἦτον συντριμμένος καθὼς ὅταν πάσχη ἡ καρδιά. Ἀφῆκα κραυγὴν μεγάλην, καὶ σχεδὸν ἐγονάτισα πλησίον τῆς κλίνης τῆς Εὐας.

— Ἄ! εἶχες δίκαιον, Εὐα! τῆς εἶπα, εἶχες δίκαιον νὰ μὴν ἀπελπισθῇς περὶ τῆς θείας ἀγαθότητος! Καὶ ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν ἐσκήρτισεν· ἡ δὲ λέδην Μαρία ἦτον ὠχρά, καθὼς νεκρά ἡ Εὐα.

— Μητέρα μου! μητέρα μου! ἐφώναζεν ὁ Γουλιέλμος, καὶ αἱ φωναὶ του ἐγέμιζαν ἀπὸ χαρὰν τὴν καρδίαν μου· ἔπειτα, ἐπαναλαμβάνων τοὺς λόγους τῆς Εὐας Μερεδίθου, τοὺς λόγους ἐκείνους τοὺς ὁποίους αὐτὴ ἔλεγεν ὅτι θὰ εὕρισκεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδιάς του, τὸ παιδίον εἶπε μεγαλοφώνως·

— Ἀποθνήσκω, τέκνον μου! ἀπέθανε καὶ ὁ πατήρ σου! καὶ σὺ θὰ μείνῃς μόνος! Πρέπει νὰ προσεύχῃσαι καὶ νὰ ἐλπίζῃς εἰς τὸν Θεόν!

Ἐθεσα ἡσυχα τὴν χεῖρά μου εἰς τὸν ὦμον τοῦ Γουλιέλμου, θέλων νὰ τὸν κάμω νὰ σκύψῃ καὶ νὰ γονατίσῃ· ἐγονάτισεν· ἦνωση τότε μόνος τὰς δύο τρεμούσας χεῖράς του, καὶ, ὑψώσας πρὸς τὸν οὐρανὸν βλέμμα πλήρες ζωῆς, ἐμουρμούρισε· — Θεέ μου! κάμε ἔλεος εἰς ἐμέ!

Ἐσκυψα πρὸς τὴν Εὐαν, καὶ, λαβὼν τὴν παγωμένην χεῖρά της, ἐφώναξα· — ὦ μητέρα! μητέρα ἥτις ἐπαθες τόσα, ἀκούεις τὸ τέκνον σου; τὸ βλέπεις ἀπὸ τὰ ὕψη; Ἔτο εὐτυχής! ὁ υἱός σου ἐσώθη! δυστυχισμένη γυνή, ἥτις ἐκλαυσε τόσο!

Ἡ Εὐα, ἐξαπλωμένη νεκρά εἰς τοὺς πόδας τῆς λέδης Μαρίας, ἔκαμε τότε τὴν ἀντίπαλόν της νὰ τρέμῃ, διότι δὲν ἔβριε ἐγὼ τὸν Γουλιέλμον ἔξω τοῦ κοιτῶνος, ἀλλ' ὁ λόρδος Ἰ. Κυσιγκτῶν τὸν ἐσήκωτεν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

Τί νὰ σὰς εἰπῶ; ἠκολούθησεν ὁ ἰατρός τοῦ χωρίου, ὁ Γουλιέλμος ἀνέλαβε τὰς φρένας του, καὶ ἀνεχώρησε μὲ τὸν λόρδον Ἰ. Κυσιγκτῶν· μετ' ὀλίγον δὲ, ἀποκατασταθεὶς εἰς τὰ δικαιώματά του, ἐκπύχθη μόνος κληρονόμος τῆς περιουσίας τῆς οἰκογενείας του. Ἡ ἐπιστήμη διατηρεῖ σπάνιά τινα παραδείγματα, καθ' ἃ βίαιος ἠθικὸς τιναγμὸς ἐπανερέρε τὰς φρένας· τὸ περιστατικὸν λοιπὸν τοῦτο ἔχει τὴν φυσικὴν του ἐξήγησιν. Ἀλλ' αἱ ἀγαθαὶ γυναῖκες τοῦ χωρίου ἐκείνου, αἵτινες εἶχαν περιποιηθῇ τὴν Εὐαν Μερεδίθου εἰς τὴν νόσον της, καὶ ἤκουσαν τὰς θερμὰς εὐχάς της, εἶναι πεπεισμένοι ὅτι, καθὼς τὸ ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἡ ψυχὴ τῆς μητρὸς ἐπέρασεν εἰς τοῦ υἱοῦ τὸ σῶμα.

— Ἦτον τόσον καλὴ, ἔλεγαν οἱ χωρικοὶ, ὥστε ὁ Θεὸς τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ τῆς ἀρνήθῃ. Ἡ ἀρελὴς αὕτη πίστις ἐπικρατεῖ γενικῶς εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Κἀνεὶς δὲν ἐκλαυσε τὴν κυρίαν Μερεδίθου ὡς νεκράν.

— Ζῇ ἀκόμη, λέγουν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου· ὁμίλησε τοῦ υἱοῦ της, καὶ αὕτη θὰ σοῦ ἀποκριθῇ.

Καὶ ὅταν ὁ λόρδος Γουλιέλμος Κυσιγκτῶν, κληρονομήσας τὰ πλοῦτη τοῦ πάππου του, ἐστελλε κα-

τ' ἔτος ἔλεψ' ἄφθονα εἰς τὸ χωρίον τῆς γεννήσεώς αὐτοῦ καὶ τοῦ θανάτου τῆς μητρός του, οἱ χωρικοὶ ἔλεγον· — Ἰδοὺ, ἡ καλὴ ψυχὴ τῆς κυρίας Μερεδίου ἀκόμη μᾶς ἐνθυμεῖται! Ἄ! ὅταν ὑπάγῃ εἰς τὸν οὐρανόν, τότε δυστυχία εἰς τοὺς πτωχοὺς!

Τὰ ἄνθη δὲν τὰ φέρομεν εἰς τὸν τάφον τῆς, ἀλλ' ἔμπροσθεν τῆς εἰκόνης τῆς Παναγίας, ὅπου τὴν ἐπαρακάλει συχνάκις νὰ στείλῃ ζωὴν εἰς τὸ τέκνον τῆς. Ἐκεῖ, θέτοντες τὰς δέσμας τῶν ἀγροτικῶν ἀνθῶν, οἱ χωρικοὶ λέγουσιν πρὸς ἀλλήλους·

— Ὅταν προσηύχeto με θερμὰ δάκρυα, ἡ καλὴ Παρθένος τῆς ἀπεκρίνετο σιγαλὰ· «Θὰ δώσω τὴν ψυχὴν σου εἰς τὸ τέκνον σου!»

Ὁ ἐφημέριος ἄφησε τοὺς χωρικοὺς μᾶς νὰ πιστεύουν τοιοῦτοτρόπως, καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος, ὅταν ὁ λόρδος Γουλιέλμος ἦλθε νὰ με ἰδῇ εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, ὅταν ἠτένισε πρὸς ἐμέ τὸ βλέμμα του, τὸ βλέμμα ἐκεῖνο τὸ ἀπαράλλακτον με τὸ βλέμμα τῆς μητρός του· ὅταν ἡ φωνὴ του, τῆς ὁποίας ὁ ἦχος μου ἦτον τόσον γνωστός, μου εἶπε καθὼς συχνάκις ἡ κυρία Μερεδίου· — Σ' εὐχαριστῶ, φίλε ἱατρί! τότε, γελᾶτε ὅσον θέλετε, ἔκλαυσα καὶ ἐπίστευσα καὶ ἐγὼ, καθὼς ὅλον τὸ χωρίον, ὅτι εἶχα τὴν Εὐάν Μερεδίου ἔμπροσθέν μου!

Ἡ γυνὴ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ ἦτον σειρὰ μακρῶν δυστοχημάτων, ἄφησε μετὰ τὸν θάνατόν τῆς ἐνθύμησιν γλυκεῖαν, παρηγορητικὴν, ἀμοῖρον πάσης θλίψεως πρὸς ὅλους ὅσοι τὴν ἠγάπησαν. Ὁ συλλογιζόμενος αὐτὴν, συλλογίζεται τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Θεοῦ, καί, ἂν τοῦ μένῃ ἐλπίς εἰς τὰ ἔσθῃ τῆς καρδίας του, ἐλπίζει με γλυκυτέραν πεποίθησιν.

Ἀλλ' εἶναι πολὺ ἀργά, καὶ πρὸ πολλοῦ τὰ ὀχήματα σᾶς περιμένουν. Συγχωρήσατε τὴν πολυλογίαν μου· πλὴν, εἰς τὴν ἡλικίαν μου, δὲν ἤμπορεῖ κάνεις νὰ ἦναι σύντομος λαλῶν περὶ τῶν ἀναμνήσεων τῆς νεότητός του. Συγχωρήσατε τὸν γέροντα, ὅτι σᾶς ἔκαμε νὰ γελᾶτε ὅταν ἦλθε, καὶ νὰ κλαύετε ὅταν τὸν ἤκούσατε.

Τοὺς τελευταίους τοὺτους λόγους ἐπρόφερον ὁ ἱατρός Βαρνάβας με τὸν γλυκυτέρον καὶ πατρικώτερον τῆς φωνῆς του τόνον, καὶ ἐλαφρὸν μειδίαμα ἐπλανᾶτο εἰς τὰ χεῖλη του. Τότε καθεὶς τὸν ἐπλησίασε, καὶ ἄρχισαν πανταχόθεν μυρία εὐχαριστήσεις· ἀλλ' ὁ ἱατρός Βαρνάβας ἐσηκώθη, διευθύνθη πρὸς τὸν καστανόχρουν ἐπενδύτην του, εὐρισκόμενον εἰς ἓν τῶν θρονίων, καὶ, ἐνῶ εἰς τῶν νέων ἀκρατῶν του τὸν ἐξοήθει νὰ ἐνδύθῃ· «Ἵγίαινετε, κύριοι, ὑγίαινετε κύριαι, εἶπεν ὁ ἱατρός τοῦ χωρίου· τὸ ἀμάξιόν μου εἶναι ἑτοιμον, ἐνύκτωσε, καὶ ὁ δρόμος εἶναι κακός· καλὴν νύκτα· ἀναχωρῶ.

Ὅταν ὁ ἱατρός Βαρνάβας ἐκάθησεν εἰς τὸ ἀπὸ πράσινον λύγον πενιχρόν του ἀμάξιον, ὅταν τὸ μικρόν ψαρόν του ἄλογον, γαργαλισθὲν ἀπὸ τὴν μάστιγα, ἦτον ἐγγὺς νὰ κινήσῃ, ἡ κυρία Μογκάρη ἦλθε τρέχουσα, καὶ, πατοῦσα με τὸν ἓνα τῶν ποδῶν εἰς τὸ ὑποπόδιον τοῦ ἀμαξίου, καὶ σκύπτουσα πρὸς τὸν ἱατρὸν Βαρνάβαν, τοῦ εἶπε σιγαλὰ, σιγαλωτάτα·

— ἱατρί, σοῦ χαρίζω τὸν λευκὸν οἰκίσκον, καὶ θὰ εἰπῶ νὰ τὸν ἐτοιμάσουν καθὼς ἦτον ὅταν ἠγάπας τὴν Εὐάν Μερεδίου!

Ἐπειτα ἔφυγε· τὰ δὲ ὀχήματα καὶ τὸ πράσινον ἀμάξιον ἀνεχώρησαν εἰς ἀντίθετα μέρη,

ΠΟΙΚΙΛΑ, ΔΙΑΦΟΡΑ.

Θαυμασία ἱστορία κυνὸς τῆς Βανδιάρρας.

(Παράδοσις Ἰνδική.)

Ἡ Βανδιάρρα εἶναι τὸνομα φυλῆς τινος ἀπαντωμένης εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἰνδικῆς, ὀλιγοπληθοῦς δὲ καὶ νομαδικῆς, ἀσχολουμένης πρὸς τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν ἐμπορίαν τῶν σιτηρῶν, ἧτις ὑποχρεοῦναι αὐτὴν νὰ μεταβαίνει ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Οἱ πόροι ἐνὸς Βανδιάρρα εἶναι λίαν περιορισμένοι, ἡ δὲ οἰκοδομὴ τῆς προσωρινῆς κατοικίας αὐτοῦ ἀπλουστάτη.

Ἐν μέσῳ τῶν δασῶν, κυρίως δὲ ἐπὶ τινος λορίσκου, ὁ Βανδιάρρας ἐκλέγει τετραγωνικοὺς τινες πόδας τόπου, καὶ ἐκεῖ διακρίνει μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ. Σάκκοι πλήρεις σίτου καὶ σκεπασμένοι ὑπὸ δερμάτων, σχηματίζουν τοὺς τοίχους τῆς κατοικίας του, ἀλλὰ δὲ δέρματα κρεμάμενα ἐπὶ τῶν κλάδων, ἀντὶ στέγης, σκεπάζουσιν αὐτὸν ἀτελῶς κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ οὐρανοῦ· ὑπ' αὐτὴν τὴν σκηνὴν συνάγονται οἱ βόες, οἵτινες εἶναι μία τῶν πρώτων πηγῶν τοῦ πλούτου τοῦ Βανδιάρρα, ἐξωθεν δὲ ἐπαγρυπνεῖ ἀκαταπαύστως ὁ κύων, ὁ πιστός τοῦ σύντροπος. Τὸ γένος τοῦ κυνὸς τῶν Βανδιάρρων δὲν εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως δι' ἐξωτερικὴν τινα ὀραϊότητα, ἀλλ' ὅμως εἶναι δύσκολον νὰ εὕρεθῃ κύων προικισμένος με μεγαλητέραν γενναιότητα, φυσικὴν ὁρμὴν, καὶ μάλιστα με ἴσῃν πρὸς τοὺς κυρίους του ἀφοσίωσιν. Οἱ Ἰνδοὶ εἰς κύρωσιν τοῦ ἐπαίνου τούτου διηγοῦνται τὸ ἀκόλουθον παράδοξον συμβάν.

Βανδιάρρας τις, ὀνόματι Δαβῆς, εὗρεθῃ ποτε ἐν ἀνάγκῃ νὰ δανεισθῇ 1000 ρούπια (νόμισμα τῆς Ἰνδικῆς ἀργυροῦν καὶ χρυσοῦν) πρὸς ἐπιχειρήσιν ὁδοπορίας ἐμπορικῆς· ἀλλ' ὅλοι, εἰς ὅσους ἀπευθύνθη, μὴ πιστεύοντες εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, τῷ ἠρνήθησαν αὐτὴν τὴν ποσότητα. Ὁ Δαβῆς εἶχε κύνα, ὀνομαζόμενον Ρεῖρου, τὸν ὁποῖον ὑπερφίλει· ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ ἐταλαντεύθη, συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ προσφέρῃ τὸν κύνα του ὡς ἐνέχυρον. Ἡ πρώτη ἐπὶ τούτῳ ἀπόπειρά του ὑπῆρξε ματαία, ἀλλὰ τέλος εὖς πλοῦσιον ἔμπορον, ὀνόματι Δυαράμ, παραδεχθὲν τὴν πρότασιν ταύτην. Ὁ Δαβῆς ὑπεσχέθη νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τοῦ ἔτους, καὶ ἀπεχαιρέτησε τὸν Ρεῖρου, διατάξας αὐτὸν διὰ χειρονομίας νὰ μείνῃ κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπουσίας του εἰς τὸν νέον κύριόν του. Παρήλθε πλέον τοῦ ἔτους, καὶ οὐδεμία εἰδήσις περὶ τοῦ Δαβῆ. Ὁ ἔμπορος ἀρχίζει νὰ πιστεύῃ, ὅτι ἡπατήθη, καὶ ψέγει τὴν ιδίαν του εὐπιστίαν, ὅταν κατὰ ζοφεράν νύκτα τὸ γαύγισμα τοῦ Ρεῖρου ἀντήχησεν ἐξαίφνης εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁ Δυαράμ ἐγείρεται καὶ βλέπει ὁμάδα ληστῶν περιφωμένην νὰ εἰσέλθῃ. Πρὶν δὲ ἡ παρασκευασθῇ καὶ λάβῃ καιρὸν καὶ θάρρος πρὸς ἀπόκρουσιν, ὁ Ρεῖρου συνεπλάκῃ ἥδη μετ' αὐτῶν· ἀρπάζει, ἀνατρέπει καὶ κατασπαράττει αὐτούς· τρίτος δὲ ληστὴς προβαίνει νὰ κτυπήσῃ τὸν Δυαράμ, ἀλλὰ κατελήφθη καὶ οὗτος εἰς τὸν λαιμόν ὑπὸ τοῦ κυνὸς, καὶ ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ κυρίου. Ἡ τύχη τῶν ληστῶν τούτων ἀπεθάρρυνε τοὺς λοιποὺς καὶ ἔφυγον. Ὁ Δυαράμ σωθεὶς ἀπὸ τὴν γενναιότητα καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν ἀγρυπνον προσοχὴν τοῦ Ρεῖρου, ἠθέλητε νὰ τῷ δώσῃ τεκμήρια τῆς εὐγνωμοσύνης του, χαδεύων αὐτὸν πολλαχῶς. Θεωρῶν δὲ τὸ δάνειόν του πεπληρωμένον ἐντόκως, ἐ-